

บทที่ 4

ศาสนาคริสต์และความสำคัญของสันตะปาปา (Christian Religion and the Pope)

เค้าโครงเรื่อง

1. การก่อตั้งและการแพร่ขยายตัวของศาสนาคริสต์
2. ความสำคัญและความมั่งคั่งของวัดและพระในศาสนาคริสต์
3. บทบาทและความสำคัญของสันตะปาปา หรือสังฆราชที่โรม
4. สงครามครูเสด
5. การปฏิรูปศาสนาในยุคกลาง

สาระสำคัญ

1. การก่อตั้งและการแพร่ขยายตัวของศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์ มีศาสดา คือ พระเยซูคริสต์ มีหลักคำสอนสำคัญ คือ คัมภีร์ไบเบิล มีสาวกคนสำคัญ คือ เซนต์ ปอล ศาสนาคริสต์แพร่ขยายอย่างกว้างขวาง เพราะได้รับการสนับสนุนจากกษัตริย์

2. ความสำคัญและความมั่งคั่งของวัดและพระในศาสนาคริสต์

วัดเป็นศูนย์กลางทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และความนึกคิดของประชาชน วัดมีความมั่งคั่ง เนื่องจากมีรายได้หลายทาง เช่น การบำรุงศาสนา ภาษีที่ดิน และค่าธรรมเนียมต่างๆ พระในคริสต์ศาสนามีบทบาทและอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของประชาชนในยุคกลางทุกๆ ด้าน

3. บทบาทและความสำคัญของสันตะปาปา หรือสังฆราชที่โรม

สันตะปาปา หรือสังฆราชที่โรมเป็นประมุขสูงสุดทางศาสนา เนื่องจากประวัติศาสตร์ สถานที่ตั้ง และความสามารถของสังฆราชที่โรมทำให้พระองค์เป็นผู้นำสูง

สุดท้ายศาสนาคริสต์ ความร่วมมือและความขัดแย้งกันระหว่างสันตะปาปากับกษัตริย์ ความเสื่อมของสันตะปาปา และคริสต์ศาสนา

4. สงครามครูเสด

สงครามครูเสดเป็นสงครามสู้รบระหว่างพวกคริสเตียนกับพวกมุสลิมเพื่อแย่งชิงดินแดนศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา คือ เมืองเยรูซาเล็ม สาเหตุของสงครามเกิดจากศาสนา การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความเชื่อ สันตะปาปาในศาสนาคริสต์มีบทบาทและอิทธิพลสูงมากในช่วงของสงครามครูเสด สามารถชักชวนบุคคลทุกระดับชั้นไปร่วมในสงครามครูเสด ซึ่งมีคณะบุคคลต่างๆ เดินทางไปหลายกลุ่ม สงครามครูเสดกินระยะเวลายาวนานประมาณ 200 ปี ผลของสงครามก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในยุโรป

5. การปฏิรูปศาสนาในยุคกลาง

มีความพยายามที่จะปรับปรุงและปฏิรูปศาสนาในยุคกลางด้วยบุคคลหลายๆกลุ่ม เช่น ผลงานของเซนต์ เบเนดิกต์ สำนักบวชซิสเตอร์เซียน ขบวนการคลูนี จอห์น วิคลิฟ และจอห์น ฮุส เป็นต้น เพื่อปรับปรุงข้อปฏิบัติของวัดและความประพฤติของพระให้เหมาะสม แต่การปฏิรูปศาสนาในยุคกลางไม่ประสบความสำเร็จมากนัก

จุดประสงค์การเรียนรู้

หลังจากศึกษาบทนี้แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายการก่อตั้งและการแพร่ขยายตัวของศาสนาคริสต์ได้
2. อธิบายบทบาทและความมั่งคั่งของวัดและพระในศาสนาคริสต์ได้
3. อธิบายบทบาทและความสำคัญของสันตะปาปา หรือสังฆราชที่โรมได้
4. อธิบายสาเหตุและผลของสงครามครูเสดได้
5. อธิบายการปฏิรูปศาสนา และรู้เรื่องราวอย่างสังเขปของนักปฏิรูปศาสนาคนสำคัญในยุโรปยุคกลางได้

ความนำ

ในบทที่ 4 นี้ จะศึกษาเรื่องของศาสนาคริสต์ที่ได้แพร่หลายเป็นที่นิยมนับถือของประชาชนอย่างกว้างขวาง ความสำคัญและความมั่งคั่งของวัด บทบาทและอิทธิพลอย่างมากของสันตะปาปา ผู้เป็นประมุขสูงสุดของศาสนจักรและมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับกษัตริย์ผู้เป็นประมุขของอาณาจักร มีผลทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างอำนาจของศาสนจักรและอาณาจักรหลายครั้ง วิธีการลงโทษทางศาสนา ความเสื่อมอำนาจของสันตะปาปาและศาสนจักร สาเหตุและผลของสงครามครูเสด นักคิดและนักปฏิรูปศาสนาที่สำคัญในยุคกลาง

1. การก่อตั้งและการแพร่ขยายตัวของศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์กำเนิดมาจากคำสอนและภารกิจของพระเยซูคริสต์ (Jesus Christ) มีหลักคำสอนสำคัญอยู่ในคัมภีร์ไบเบิล (Bible) สถานที่ประสูติของพระเยซูอยู่ที่ ดินแดนปาเลสไตน์เมื่อประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว ซึ่งในขณะนั้นดินแดนบริเวณนี้อยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรโรมัน

สาวกคนสำคัญ คือ เซนต์ ปอล (St. Paul) ผู้ให้กำเนิดวิชาเทววิทยา (Theology) เป็นผู้วางกฎเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติทางศาสนาให้สอดคล้องกับคำสอนของพระเยซู และจัดระเบียบระบบบริหารองค์การศาสนา ทำให้ศาสนาคริสต์มีประสิทธิภาพเผยแผ่ออกไปต่างออกไปต่างถิ่นอย่างกว้างขวางแทนที่จะเผยแผ่เฉพาะท้องถิ่น

พระเยซูทรงเป็นพระบุตรของพระเจ้า (The Son of God) และเป็นบุคคลผู้ที่ได้รับการเลือกสรร (The Chosen Person) ให้มาเป็นผู้นำมนุษย์ด้านจิตใจ ไม่ใช่ด้านการเมือง มีคำสอนของพระเยซูเกี่ยวข้องกับการเมืองน้อยมาก ที่กล่าวหาตึงถึง ได้แก่ จมอมบแก่ซีซาร์ในสิ่งที่ เป็นของซีซาร์ ด้านสังคมพระเยซูทำงาน ได้ผลดีมาก ช่วยเหลือคนเจ็บไข้ให้หายจากโรคร้าย สั่งสอนประชาชนให้ทำความดีต่อตนเอง ต่อเพื่อนมนุษย์ และต่อพระเจ้า เพื่อจะได้มีสิทธิไปสวรรค์ในโลกหน้า มีคนนับถือพระเยซูจำนวนมาก ทำให้รัฐบาลที่โรมเกรงว่าจะเกิดการกบฏ ทหารโรมัน จึงจับพระเยซูตรึงกางเขนใน ค.ศ. 33 แต่อย่างไรก็ตาม ประชาชนก็ยังนับถือศาสนาคริสต์เพิ่มมากขึ้น รัฐบาลโรมันปราบปรามอย่างจริงจังแต่ไม่เป็นผล

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ศาสนาคริสต์เป็นที่นิยม

คำสอนของศาสนาที่ให้คนทำความดี มีเมตตา เสียสละ มีความรัก และเห็นความสำคัญ

ของผู้อื่นมากกว่าของตนเอง ทุกคนมีความเสมอภาคในสายตาของพระเจ้า ทำให้ทุกคนชั้นต่ำคนยากจน และพวกเขาสนใจ มีหวัง และมีศรัทธา มุ่งทำความดีปัจจุบันเพื่อความสุขในโลกหน้า จะได้มีชีวิตอยู่ร่วมกับพระเจ้า

การบริหารงานของศาสนา ที่มีระเบียบวินัย ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีเป้าหมายแน่นอน สถาบันศาสนา (Christian Church) ได้ถูกจัดตั้งขึ้น เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์

หลักคำสอน และพิธีสำคัญของศาสนาคริสต์

หลักคำสอนสำคัญของศาสนาคริสต์มี 3 ประการ

1. ความเชื่อ

มีความเชื่อในพระเจ้าองค์เดียวคือ พระยาห์เวห์ (Jaheweh) หรือ พระยะโฮวา (Jahova) ซึ่งแบ่งเป็น 3 บุคคล (One God in Three Persons หรือ Trinity) ได้แก่

พระบิดา	ถือว่าเป็นผู้สร้าง	โน้มนำของผู้รู้
พระบุตร	ถือว่าเป็นผู้ไถ่บาป	โน้มนำของผู้ถูกรู้
พระจิต	ถือว่าเป็นผู้ให้ชีวิต	โน้มนำของความรัก

เนื่องจากมนุษย์มีบาปดั้งเดิม (Original Sin) พระเจ้าจึงต้องส่งพระเยซู มาประสูติเป็นพระบุตรเพื่อช่วยเหลือและไถ่บาปให้มนุษย์ มนุษย์จะเอาตัวรอดได้ก็ต้องพยายามทำความดีและเชื่อในพระเจ้า พระเจ้าโปรดปรานเรียกว่า พระพรหมทาน (The Grace of God)

2. การสวดมนต์

การสวดมนต์เป็นการแสดงความต้องการของจิตใจที่ต้องการพึ่งพระเจ้า ด้วยรู้สึกตัวว่าไม่ปลอดภัย และเอาตัวไม่รอด พระเจ้าจะช่วยเหลือและไม่ทอดทิ้งผู้ที่สวดมนต์อ่อนน้อมต่อพระเจ้าอย่างศรัทธาและมั่นใจในความยิ่งใหญ่ของพระเจ้า พระเยซูได้ประทานกำลังใจว่า **จงขอเถิด แล้วท่านจะได้รับ**¹

¹ มาร์คัส 11-12.

3. การดำเนินชีวิต

ชาวคริสต์ที่แท้จริงจะดำเนินชีวิตตามคำสอนของพระผู้เป็นเจ้า โดยเฉพาะในเรื่องความรัก แบ่งออกเป็น ความรักต่อพระเจ้า และความรักต่อเพื่อนมนุษย์ ดังคำกล่าวที่ว่า “จงรักพระเจ้าสุดหัวใจ และรักเพื่อนมนุษย์ทั้งหลายเหมือนรักตัวเอง”¹

พิธีสำคัญทางศาสนา เรียกว่า ศีลศักดิ์สิทธิ์ 7 ประการ (Seven Sacraments)²

1. **ศีลล้างบาป (Baptism)** การล้างบาปกำเนิดที่เกิดจากบรรพบุรุษคือ อาดัมกับอีฟ (Adam and Eve) มนุษย์คู่แรกที่ละเมิดคำสั่งของพระเจ้าโดยขโมยกินแอปเปิ้ลในสวนอีเดน (Eden Garden)

2. **ศีลกำลัง (Confirmation)** การประกาศตัวเป็นคริสตศาสนิกชน

3. **ศีลอภัยบาป (Penance)** การทำพิธีล้างบาปเป็นครั้งคราวที่บุคคลได้กระทำความผิดในแต่ละครั้ง

4. **ศีลมหาสนิท (Eucharist หรือ Holy Communion)** พิธีรับประทาน ชื่นชมบึงและดื่มเหล้าองุ่น ซึ่งถือเป็นเครื่องหมายแทนเนื้อและเลือดของพระเยซูโดยทำพิธีทางศาสนาเสียก่อน เป็นการแสดงถึงการเคารพพระเยซูโดยไม่รังเกียจที่จะรับประทานเนื้อและเลือดของพระองค์ได้

5. **ศีลบวช (Holy Order หรือ Ordination)** ผู้ที่จะบวชเป็นบาทหลวงจะต้องรักษาคำมั่น 3 ข้อ คือ อยู่อย่างสมณะรักษาพรหมจรรย์และเชื่อฟังเมื่อบวชแล้วจะต้องทำหน้าที่อุทิศตนรับใช้พระเจ้า

6. **ศีลสมรส (Matrimony)** คู่สมรสจะรับศีลจากบาทหลวงในวันสมรสที่โบสถ์ และเมื่อสมรสแล้วไม่นิยมการหย่าร้าง

7. **ศีลบทสุดท้าย (Extreme Uncition)** การเจิมคนป่วย การสารภาพบาป และรับศีลครั้งสุดท้ายก่อนตาย

¹ มัทเทอัส 22-38.

² James Westfall Thompson and Edger Nathaniel Johnson, *An Introduction of Medieval Europe 300-1500*. (New York : W.W. Norton & Company, Inc. 1937), PP.676-7.

การแพร่ขยายตัวของศาสนาคริสต์

ระยะแรก กลุ่มผู้นับถือศาสนาคริสต์มีสภาพคล้ายกับสมาคมลับในจักรวรรดิโรมัน เพราะชาวคริสต์ไม่ยอมนับถือบูชาเทพเจ้า ตามคำสั่งของผู้ปกครองโรมันในขณะนั้น มีกฎหมายห้ามนับถือศาสนาคริสต์ และมีการจับกุมลงโทษเป็นครั้งคราว ผู้เสียชีวิตได้รับยกย่องว่าเป็นนักบุญในหมู่สมาชิก นับว่าเป็นกำลังใจให้ชาวคริสต์คนอื่นๆ มีความมานะ อดทน และตั้งใจเผยแพร่คำสอนแบบใดต่อไป เมื่อศาสนาคริสต์ดำเนินล่วงมา 3 ศตวรรษที่ในจักรวรรดิโรมัน มีจำนวนชาวคริสต์ประมาณ 1 ใน 3 ของพลเมืองทั้งหมด

ต่อมาในศตวรรษที่ 4 ศาสนาคริสต์ได้รับการอุปถัมภ์และสนับสนุนจากกษัตริย์ จึงทำให้ศาสนาคริสต์เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายทั่วยุโรป เหตุการณ์สำคัญ ได้แก่

ใน ค.ศ. 313 จักรพรรดิคอนสแตนติน (Constantine, ค.ศ. 306-337) ทรงเห็นว่าการจะคุมอำนาจในจักรวรรดิโรมันได้อย่างมั่นคง จะต้องได้รับการสนับสนุนจากพวกคริสต์ ดังนั้นเพื่อเป็นการเอาใจพวกคริสต์ จักรพรรดิคอนสแตนติน จึงออกกฤษฎีกาแห่งเมืองมิลาน (Edict of Milan, ค.ศ. 313)¹ ให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาคริสต์แก่ประชาชนทั่วไป

ใน ค.ศ. 395 จักรพรรดิธีโอดอซิอุส (Theodosius, ค.ศ. 379-395) ได้ประกาศให้ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาประจำชาติโรม

ในศตวรรษที่ 5 จักรวรรดิโรมันตะวันตกเสื่อมสลาย สภาพบ้านเมืองและประชาชนระส่ำระสายไร้ผู้ปกครอง พวกอนารยชนเข้ามารุกรานหลายครั้ง นับว่าเป็นการเปิดโอกาสให้สถาบันศาสนาและสันตะปาปา มีบทบาทในการดูแลทุกข์สุขของประชาชนในด้านการเมืองการปกครองอาณาจักรเพิ่มขึ้นด้วย กล่าวคือ ใน ค.ศ. 452 สันตะปาปาลีโอที่ 1 (Pope Leo I) ทรงเกลี้ยกล่อมอัลติลา (Attila) แม่ทัพฮันไม่ให้เข้าโจมตีกรุงโรม และ ใน ค.ศ. 455 สันตะปาปาทรงขอร้องไม่ให้พวกแวนดัล (Vandals) ทำลายโบสถ์และศาสนสถานในกรุงโรม² ต่อมาใน ค.ศ. 476 จักรพรรดิโรมิวรุส ออဂุสตุส (Romulus Augustus) ซึ่งเป็นจักรพรรดิองค์สุดท้ายของจักรวรรดิโรมันตะวันตกถูกพวกวิสิกอธ (Visigoths) ปลดออกจากตำแหน่ง กรุงโรมจึงว่างผู้ปกครอง สันตะปาปาจึงได้แสดงบทบาทเป็นผู้นำชาวอิตาลีได้อย่างเต็มที่

¹ Roland N. Stromberg, *A History of Western Civilization*. (Illinois : The Dorsey Press, 1969), P.81.

² Stewart C. Easton, *The Heritage of the Past : From the Earliest Times to the Close of the Middle Age*. (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1960), P.404.

ใน ค.ศ. 496 กษัตริย์โคลวิส (Clovis, ค.ศ. 481-511) แห่งราชวงศ์เมโรวิงเจียนของอาณาจักรแฟรงค์ได้หันมานับถือศาสนาคริสต์ตามมเหสี เนื่องจากการรบชนะพวกอเลมานี (Alemanni) สันตะปาปาตอบแทนโคลวิสด้วยการรับรองการเป็นกษัตริย์ของโคลวิส ศาสนาคริสต์จึงแพร่หลายไปอย่างกว้างขวางทางเหนือของเทือกเขาแอลป์พร้อมๆ กับการขยายอำนาจและอาณาเขตของกษัตริย์โคลวิส

ใน ค.ศ. 751 เปแปงสถาปนาตนเองเป็นกษัตริย์ของอาณาจักรแฟรงค์เริ่มต้นราชวงศ์คาโรลิงเจียนที่เมืองซอยซันส์ อันเป็นสถานที่เดียวกับจักรพรรดิซิลเดอริกที่ 3 (Childeric III) แห่งราชวงศ์เมโรวิงเจียนถูกปลดออกจากตำแหน่ง ในปีต่อมาเปแปงได้รับแต่งตั้งให้เป็นกษัตริย์ตามพิธีทางศาสนาโดยสันตะปาปาซาคาเรียส (Pope Zacharias, ค.ศ. 741-752) นับได้ว่าเป็นกษัตริย์แฟรงค์องค์แรกที่ได้รับแต่งตั้งจากสันตะปาปา ทำให้กษัตริย์เปแปงมีฐานะเป็น **The King by the Grace of God and the Lord Anointed**

ใน ค.ศ. 754 สันตะปาปา สตีเฟนที่ 2 แต่งตั้งกษัตริย์เปแปงให้เป็นผู้พิทักษ์ศาสนา (Patrician of the Romans หรือ Protector of Roman Church) และมีการทำสัญญาวิตา ฮาเดรียนิ (Vita Hadriani, ค.ศ. 754) มีใจความสำคัญว่า สันตะปาปา สตีเฟนที่ 2 ขอให้กษัตริย์เปแปงช่วยเหลือทำการปราบปรามพวก ลอมบาร์ดที่คุกคามศาสนจักรและอาณาจักรอยู่ทางเหนือ ตามสัญญานี้ กษัตริย์เปแปงจะมอบดินแดนอิตาลีสอนใต้เทือกเขาแอลป์และแม่น้ำโปทั้งหมดให้เป็นรัฐสันตะปาปา (Papal States) ทำให้สันตะปาปามีอำนาจทุกอย่างเหนือรัฐเหล่านี้เหมือนกษัตริย์ ซึ่งเป็นเหตุให้สันตะปาปาต้องต่อสู้แย่งชิงอำนาจกับกษัตริย์ในบางครั้ง เพื่อรักษาดินแดนและสิทธิของสันตะปาปา สิ่งเหล่านี้เป็นการยืนยันว่ากษัตริย์เปแปง ไม่ได้มีเจตนาจะรวมศาสนจักรเข้ากับอาณาจักร ในระยะนี้ศาสนจักรและอาณาจักรเกี่ยวข้องกันอย่างมาก แต่ไม่มีข้อขัดแย้งกันเพราะทั้งสองอำนาจกำลังอยู่ในระยะของการเจริญเติบโตที่ต้องอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน

กษัตริย์เปแปงได้ช่วยเหลือศาสนาด้วยการปราบปรามพวก ลอมบาร์ด ได้เป็นผลสำเร็จ ใน ค.ศ. 754 และได้ทำเอกสารเปแปง (Donation of Pepin) ยกที่ดินทางเหนืออิตาลีให้แก่สันตะปาปา เป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้ศาสนจักรและอาณาจักรจะมีส่วนเกี่ยวข้องกันเพิ่มมากขึ้น กษัตริย์ราชวงศ์คาโรลิงเจียนมีอำนาจและหน้าที่พิเศษเพิ่มขึ้น คือการรับใช้พระเจ้าและป้องกันศาสนาเพื่อความสงบสุขของบ้านเมืองและประชาชน ความสัมพันธ์ครั้งนีระหว่งกษัตริย์เปแปง

และสันตะปาปาสติเฟนที่ 2 ทำให้เกิดสะพานเชื่อมระหว่างทิวเขาแอลป์ทั้ง 2 ด้านอีกครั้งหนึ่ง เช่นเดียวกับสมัยโรมัน

ใน ค.ศ. 772 สันตะปาปาเอเดรียนที่ 1 (Pope Adrian I, ค.ศ. 772- 795) ได้แสดงเจตนาที่จะเน้นอำนาจที่แท้จริงของสันตะปาปา ในฐานะประมุขของศาสนจักร ด้วยการประกาศให้ปีสมัยของสันตะปาปาเอเดรียนที่ 1 ใน ค.ศ. 772 เป็นปีสมัยในเอกสารต่างๆ แทนที่จะใช้ปีสมัยของจักรวรรดิโรมันตะวันออก ดังที่เคยใช้กันมา ข้อขัดแย้งระหว่างกษัตริย์และสันตะปาปาไม่รุนแรง เพราะสันตะปาปาเอเดรียนและพระเจ้าชาร์ลเลอมาญ (Charlemagne, ค.ศ. 768-814) มีความเข้าใจดีต่อกัน ถึงแม้ว่าพระเจ้าชาร์ลเลอมาญจะได้แสดงเจตนาอย่างเปิดเผยที่จะครอบครองอิตาลี ทั้งหมดก็ตาม

ใน ค.ศ. 774 พระเจ้าชาร์ลเลอมาญสามารถปราบปรามพวกลอมบาร์ดที่ก่อความกระด้างกระเดื่อง และยึดเมืองปาเวีย (Pavia) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของ พวกลอมบาร์ดได้ พระเจ้าชาร์ลเลอมาญได้เสด็จไปโรมและได้ทำเอกสารชาร์ลเลอมาญ (Donation of Charlemagne, ค.ศ. 774) เพื่อยืนยันเรื่องที่ดินที่กษัตริย์เปแปง ยกให้สันตะปาปา แต่ลดบริเวณจากที่ระบุไว้ในสัญญาวิตาฮาเดรียนให้เหลือเพียงตอนใต้ของแม่น้ำโปลงไป และให้สันตะปาปา มีสิทธิในรายได้ของดินแดนเหล่านี้ด้วย

ใน ค.ศ. 796 พระเจ้าชาร์ลเลอมาญ ได้รับยกย่องให้เป็น **Lord and Father, King and Priest, The Leader and Guide of all Christians**

ใน ค.ศ. 800 สันตะปาปาลีโอที่ 3 (Pope Leo III, ค.ศ. 795-816) ได้ถวายมงกุฎให้กับพระเจ้าชาร์ลเลอมาญในขณะที่พระองค์คุกเข่าสวดมนต์อยู่ในโบสถ์เซนต์ปีเตอร์ ที่กรุงโรมในวันคริสต์มาส พวกเจ้าและขุนนางโรมันที่เข้าร่วมประชุมได้เปล่งเสียงถวายพรว่า "To Charles Augustus, crowned by God, the Great and Peace Bringing Emperor of the Roman, Life and Victory"¹ นอกจากนี้ สันตะปาปา ได้ทำพิธีราชาภิเษกทางศาสนาที่เคยทำให้จักรวรรดิโรมันในอดีต จากเหตุการณ์นี้แสดงว่าจักรวรรดิโรมันได้เกิดขึ้นใหม่อีกครั้งทางตะวันตก เรียกว่า **จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ (The Holy Roman Empire)**

¹ Carl Stephenson, *Medieval History : Europe From the Second to the Sixteenth Century*. (New York : Harper and Brothers, 1951), P.138.

เหตุการณ์ครั้งนี้มีความสำคัญเพราะจะเกิดปัญหาภายหลังว่าใครจะใหญ่กว่ากันระหว่างสันตะปาปากับจักรพรรดิ เหตุการณ์ครั้งนี้เป็นเสมือนว่าตำแหน่งจักรพรรดิของพระเจ้าชาร์ลเลอมาญได้มาจากสันตะปาปา การกระทำเช่นนี้ยังคงเป็นธรรมเนียมปฏิบัติตลอดมาในเวลาที่กษัตริย์รับตำแหน่งของจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ นับได้ว่าเป็นก้าวแรกของทฤษฎีการเมืองแบบใหม่ที่เรียกว่าทฤษฎีดาบ 2 เล่ม (The Two Swords Theory)

ดาบเล่มหนึ่งเป็นของศาสนจักรที่มีอำนาจทางด้านจิตใจ ดาบอีกเล่มหนึ่งเป็นของอาณาจักรที่มีอำนาจทางร่างกาย

หลังจากเหตุการณ์ ค.ศ. 800 แล้ว พระเจ้าชาร์ลเลอมาญพยายามลดอำนาจของสันตะปาปา เช่น ใน ค.ศ. 813 พระเจ้าชาร์ลเลอมาญได้แต่งตั้งโอรสคือ พระเจ้าหลุยส์ที่ 1 (Louis I) ให้เป็นจักรพรรดิร่วม (Co-Regent)¹ ด้วยการสวมมงกุฎจักรพรรดิให้ด้วยพระองค์เองเพื่อไม่ให้สันตะปาปาอ้างอำนาจการแต่งตั้งจักรพรรดิ แต่ท้ายที่สุดของพระเจ้าชาร์ลเลอมาญไม่เข้าใจจุดประสงค์นี้ กล่าวคือ ใน ค.ศ. 850 พระเจ้าหลุยส์ที่ 1 (Louis I) ได้เดินทางไปยังวิหารเซนต์ปีเตอร์ ที่กรุงโรม เพื่อขอให้สันตะปาปาสวมมงกุฎ

กล่าวได้ว่า ในศตวรรษที่ 9 สันตะปาปาและกษัตริย์แฟรงค์ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน สันตะปาปาต้องการอำนาจทางทหารของกษัตริย์ไว้ป้องกันภัยจากขุนนางในอิตาลี ในขณะที่กษัตริย์แฟรงค์ต้องการแสดงอำนาจของตนที่มีอยู่ให้สมบูรณ์ ใน ค.ศ. 824 มีกฎหมายธรรมนูญสงฆ์ (Constitution of 824) ระบุว่า การเลือกตั้งสันตะปาปา จะต้องแจ้งให้กษัตริย์ทราบด้วย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันสันตะปาปาให้พ้นจากการควบคุมของขุนนางโรมัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สันตะปาปาเป็นคนที่กษัตริย์ซึ่งขุนนางโรมันจะก้าวข้ามไม่ได้ การกระทำเช่นนี้ มีผลดีต่อทั้งสันตะปาปา และกษัตริย์ กล่าวคือ สำหรับสันตะปาปา ทำให้รอดพ้นภัยจากขุนนางโรมัน และยังได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากกษัตริย์ เช่น สมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 1 ได้ถวายเงินจำนวนมากแก่สันตะปาปาในการขยายอำนาจและการเผยแพร่ศาสนา สำหรับกษัตริย์ทำให้มีโอกาสเข้าควบคุมพระในท้องถิ่นต่างๆ ได้สะดวก

¹ Walter Ullmann, *A Short History of the Papacy in the Middle Ages*. (London : Methuen Co., Ltd. 1972), P.94.

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

ให้นักศึกษาจัดกลุ่มสนทนากับผู้นับถือศาสนาคริสต์ หรือมีโอกาสไปโบสถ์ของพวกคริสเตียน เพื่อศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ของศาสนาคริสต์เพิ่มขึ้น เช่น พิธีกรรม การสวดมนต์ ภาพปั้น ภาพวาด ภาพศิลปะและสถาปัตยกรรมด้านต่าง ๆ

2. ความสำคัญและความมั่งคั่งของวัด และพระในศาสนาคริสต์

วัดเป็นศูนย์กลางสำคัญทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ชนบธรรมเนียมประเพณี และความนึกคิดของประชาชน มีอิทธิพลครอบงำวิถีชีวิตของประชาชน วัดมีความมั่งคั่งมาก มีรายได้หลายทาง เช่น การบำรุงศาสนา ภาษีที่ดิน ค่าธรรมเนียมศาล รายได้จากพิธีกรรมต่างๆ และมรดกจากบุคคลที่ไม่มีทายาท ทำให้วัดมีรายได้มหาศาล วัดในแมนเนอร์เป็นศูนย์กลางของการพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเป็นที่ยอมรับของชุมชน เชื่อมันศรัทธา พระประจำวัดในหมู่บ้านจึงมีอิทธิพลและบทบาทสำคัญต่อการหล่อหลอมอุปนิสัยทัศนคติของคนในยุคกลางที่มักจะคิดหรือทำสิ่งต่างๆ อยู่ในกรอบของศาสนาตามคำสั่งสอนของพระ พระจะสอนให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่สนับสนุนสงคราม และหาทางยุติการสู้รบ เช่น ห้ามโจมตีผู้ไม่มีอาวุธ ห้ามรบกันในบางวัน เป็นต้น

วัดเป็นแหล่งให้บริการประชาชนด้านต่างๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย ดูแลสวัสดิภาพของคนยากจน เป็นที่พักชั่วคราวของคนเดินทาง ให้ที่ดินประชาชนทำมาหากิน พระส่วนใหญ่จะมีความรู้ สามารถอ่านออกเขียนได้ ทรงสมณศักดิ์ และทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาภักษัตริย์และขุนนาง เช่น สมเด็จพระเชอริเออร์ทำให้พระมีส่วนร่วมในการปกครองบ้านเมือง โดยทั่วไปแล้วสถาบันศาสนามีความมั่นคงกว่าสถาบันกษัตริย์ เพราะสะสมอำนาจมาเป็นเวลานานติดต่อกันโดยไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย

ดินแดนของพระเรียกว่า **ธรณีสงฆ์ (Papal State)** กว้างใหญ่ไพศาล เนื่องจากมีผู้บริจาคที่ดินให้แก่วัด เช่นกษัตริย์บางพระองค์เมื่อไปตีเมืองใดได้ ก็จะถวายเมืองทั้งเมือง หรือถวายชุมชนให้เป็นธรณีสงฆ์ เพื่อหาความดีความชอบจากพระ บริเวณที่เป็นธรณีสงฆ์ วัดจะมีอำนาจทุกประการและมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ไม่เพียงแต่เก็บค่าเช่าหรือผลประโยชน์จากที่ดินเท่านั้น แต่ยังเก็บภาษีอากรจากบุคคลที่อาศัยอยู่ในที่ดินนั้นด้วย บุคคลที่อยู่ในธรณีสงฆ์จะเป็นคนของพระ

ขึ้นอยู่กับกฎหมายพระมีความสัมพันธ์ระหว่างพระกับคนของพระในที่ธรณีสงฆ์เป็นไปตามระบบพิวตัล ด้วยเหตุนี้วัดในคริสต์ศาสนาจึงมีมั่งคั่ง ร่ำรวย

พระในคริสต์ศาสนา นอกจากมีหน้าที่สอนจริยธรรม ศิลธรรม ให้แก่ฆราวาสแล้ว ยังมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับชีวิตฆราวาสตั้งแต่เกิดจนตาย กล่าวคือ เมื่อเด็กเกิดใหม่จะต้องนำไปให้พระทำพิธีตั้งชื่อให้ เมื่อเติบโตจะแต่งงานก็ต้องให้พระทำพิธีแต่งงานให้ เมื่อเวลาตายก็ต้องให้พระทำพิธีฝังศพ ธรรมเนียมเหล่านี้มีการถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดมากในยุคกลาง ถ้าครอบครัวใดหรือใครถูกพระลงโทษคว่ำบาตรไม่ทำพิธีเหล่านี้ให้ ถือว่าเป็นการอภัยสวดและอภัยมงคลไปตลอดวงศ์ตระกูล ถ้าเป็นกษัตริย์หรือผู้นำกลุ่มถูกคว่ำบาตร ก็เกือบเป็นการแน่นอนว่าพลเมืองจะกบฏ ดังนั้นคริสต์ศาสนิกชนตั้งแต่กษัตริย์จนถึงคนสามัญ ก็กลัวจะถูกพระคว่ำบาตรมากกว่าถูกบ้านเมืองลงโทษ

พระเจ้าในคริสต์ศาสนาไม่ดับสูญ ยังคงอยู่แลความเป็นไปของมนุษย์และพิพากษาโทษของมนุษย์ ทรงแต่งตั้งพระให้เป็นผู้พิพากษาแทนพระองค์ ด้วยเหตุนี้รัฐบาลโรมันจึงให้อำนาจพระพิพากษาคดีพิพาทหรือลงโทษพระด้วยตัวเอง แม้แต่ในคดีร้ายแรง เช่น การฆ่ากันตาย เมื่อคำพิพากษาของพระเป็นคำพิพากษาของพระเจ้าแล้ว คู่ความจะต้องเชื่อฟัง จะไปร้องอุทธรณ์กับใครไม่ได้ ต่อมาเมื่อคริสต์ศาสนาแผ่ขยายไปยังเมืองอื่นๆ อำนาจของพระในการพิพากษาคดีก็มีตลอดไปด้วย ซึ่งก่อให้เกิดความยุ่งยากหลายครั้งระหว่าง ศาลของพระกับศาลของบ้านเมือง

พระสอนให้ประชาชนพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน โดยชี้แจงว่าเป็นพระประสงค์ของพระเจ้าที่กำหนดไว้แล้ว (Predestination) ทำให้ประชาชนมีความเสมอภาคกันในสายตาของพระเจ้า และสอนให้ทำความดี เพื่อชีวิตในโลกหน้ามีความสุขมากกว่าวิตกกังวลถึงความทุกข์ในโลกนี้

การศึกษาอยู่ในมือของพระเป็นส่วนมากหรือเกือบทั้งหมดพระจึงมีบุญคุณแก่พลเมืองอย่างยิ่ง เนื่องจากในสมัยยุคกลางตอนต้น ทางบ้านเมืองไม่มีเวลาจัดการ การศึกษาของพลเมือง พระเป็นผู้เรียบเรียงประวัติศาสตร์ บันทึกเหตุการณ์ความเป็นไปของบ้านเมืองคล้ายกับจดหมายเหตุ ส่วนฆราวาสที่เป็นนักปราชญ์ก็เขียนประวัติศาสตร์หรือพงศาวดาร เป็นต้น แต่ถ้าข้อความใดขัดกับจดหมายเหตุของพระ คนจะเชื่อข้อความของพระมากกว่าเพราะถือว่าพระเป็นผู้ทรงศีล และเชื่อว่าพระมีความยุติธรรมดีกว่าฆราวาส ด้วยเหตุนี้ กษัตริย์หรือขุนนาง จึงมีความจำเป็นต้องเอาใจพระ เพราะกลัวพระจะเขียนประวัติศาสตร์หรือจดหมายเหตุตำหนิซึ่งจะเป็นที่อภัยสวดแก่วงศ์ตระกูลต่อไปภายหลัง

สงครามในยุคโบราณหรือยุคกลางทำกันอย่างโหดร้าย ไม่มีเวลาพักผ่อน พระได้เริ่มขอร้องให้กษัตริย์หรือเจ้าผู้ครองนครทั้งหลาย วางระเบียบการสงครามให้บรรเทาความเหี้ยมโหดลงบ้าง และมีวันหยุดพักบ้าง เช่น วันอาทิตย์เป็นวันที่พระเจ้าหยุดพัก มนุษย์ที่พระเจ้าสร้างไว้ก็จะต้องมีโอกาหยุดพักด้วย ฉะนั้นวันอาทิตย์จึงไม่ใช่วันที่สมควรทำการรบพุ่งกัน คำขอร้องของพระในเรื่องนี้ พวกกษัตริย์และเจ้าผู้ครองนครทั้งหลายในยุคกลาง ยอมปฏิบัติตามกันโดยมาก ถ้าไม่ยอมก็ไม่รู้จะทำอย่างไร เพราะทหารไม่ยอมไปร่วมรบด้วย

พระในคริสต์ศาสนามีบทบาทและอิทธิพลมาก ตลอดจนได้ทำประโยชน์ให้แก่มนุษย์หลายประการ พระมีหน้าที่กว้างขวางครอบคลุมจักรวาล วัดของคริสต์ศาสนายังเป็นที่ช่วยบรรเทาทุกข์ของพลเมืองได้มาก เช่น เป็นที่อยู่อาศัยให้อาหาร ให้คำปรึกษาหารือ ให้การรักษาพยาบาลแก่ผู้ขาดแคลน ผู้ทุกข์ยาก ผู้มีปัญญาและผู้เจ็บป่วย วัดจึงเป็นที่พึ่งของมวลชาวส บรรเทาทุกข์ของมนุษย์ทั้งกายและใจ

นอกจากนี้ คริสต์ศาสนามีหลักสำคัญอยู่ที่การเชื่อพระเจ้า เมื่อพระเป็นผู้แทนขององค์พระเจ้าและเกี่ยวข้องทำประโยชน์ให้แก่มนุษย์อย่างกว้างขวาง ดังนั้น พระจึงมีอำนาจและอิทธิพลเหนือหัวใจของคนมากกว่ากษัตริย์ ยิ่งในยุคกลางแล้ว พระมีพลังถึงกับยุให้พลเมืองเป็นกบฏได้ง่าย ประกอบกับยุโรปในเวลานั้นแยกออกเป็นหลายอาณาจักร หลายนครรัฐ ซึ่งแต่ละนครรัฐต่างหาโอกาสทำสงครามกันอยู่เสมอ ด้านนครรัฐใดเป็นศัตรูกับพระ ก็เป็นเรื่องของนครรัฐอื่นๆ ที่เป็นศัตรูจะยกขึ้นเป็นเหตุรุมกันรบ ฉะนั้นกษัตริย์ทั้งหลายก่อนที่จะวิวาทเป็นศัตรูกับพระต้องคิดแล้วคิดอีก ถ้าไม่เชื่อว่าตนมีกำลังมากพอที่จะสู้กับเมืองอื่นๆ ได้อีกหลายเมืองแล้วก็จะไม่กล้าวิวาทกับพระเป็นอันขาด มีแต่จะยอมพระและอยู่ในคำสั่งของพระ

ยุคกลางได้ชื่อว่าเป็นยุคแห่งศรัทธา (Age of Faith) เพราะประชาชนมีความเชื่อในคำสั่งสอนของพระอย่างไม่มีข้อสงสัยหรือโต้แย้งใดๆ ถ้าผู้ใดคัดค้านหรือมีความคิดก้าวหน้าเกินกว่ายุคสมัยจะถูกลงโทษอย่างรุนแรง

วิธีการลงโทษทางศาสนา¹

บัพพชาณินยกรรม (Excommunicate) คือ การขับบุคคลสำคัญออกจากศาสนา เช่น กษัตริย์หรือนักคิดคนสำคัญ ด้วยการห้ามประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา ถูกตัดขาดจาก

¹ Thompson, PP.656-7.

สังคมและเป็นที่ยอมรับของศาสนิกชนทั้งหลาย ซึ่งถ้าเป็นกษัตริย์ก็อาจจะถูกประชาชนก่อการจลาจลรุนแรง หรือก่อการกบฏได้ เช่น พระเจ้าจอห์นแห่งอังกฤษ

อินเทอดิค (Intedict) คือ การขับกลุ่มบุคคลหรือประเทศออกจากศาสนา ไม่มีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาใดๆ ในเขตนั้น ห้ามประเทศอื่นๆ ติดต่อกับสัมพันธไมตรีด้วย หรืออาจจะถูกอีกประเทศหนึ่งโจมตีทำสงครามซึ่งเป็นการลงโทษอีกทางหนึ่ง

กิจกรรมการเรียนรู้ 2

ให้นักศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของวัดในคริสต์ศาสนาเปรียบเทียบกับวัดในพุทธศาสนาเพื่อความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น

3. บทบาทและความสำคัญของสันตะปาปา หรือพระสังฆราชที่โรม

สันตะปาปา (Pope) เป็นประมุขสูงสุดทางศาสนาคริสต์ ประทับที่โบสถ์เซนต์ปีเตอร์ ณ กรุงวาติกัน ประเทศอิตาลี สันตะปาปาเปรียบเสมือนตัวแทนของพระเจ้า มีความศักดิ์สิทธิ์มาก แม้จะน้อยกว่าพระผู้เป็นเจ้า แต่ก็ยิ่งใหญ่เหนือมนุษย์ทั่วไป (Less than God but More than Man) สันตะปาปาเป็นตำแหน่งที่ได้รับเลือกตั้งมาจากที่ประชุมกลุ่มพระราชาคณะ (College of Cardinals)

สังฆราชหรือราชาคณะ (Archbishop หรือ Bishop) เป็นประมุขของศาสนาคริสต์ประจำตามเมืองต่างๆ ในอดีตมีสังฆราชสำคัญประจำเมืองใหญ่ 5 เมือง ได้แก่ โรม, คอนสแตนติโนเปิล, อเล็กซานเดรีย, เยรูซาเล็ม และอันติออก

ต่อมาสังฆราชที่โรมได้เป็นใหญ่ที่สุดได้รับตำแหน่งสันตะปาปาซึ่งเป็นประมุขสูงสุดทางศาสนา และจะต้องไปประทับอยู่ที่กรุงวาติกัน ในอิตาลี (Vatican, Italy) แต่เดิมสังฆราชที่กรุงโรมเป็นเพียงเจ้าอาวาส หรือบิชอปธรรมดารูปหนึ่ง เมื่อศาสนาคริสต์แผ่หลายเข้ามาในกรุงโรมเป็นครั้งแรก **เซนต์ ปีเตอร์ (St. Peter)** ซึ่งเป็นศิษย์เอกของพระเยซูได้เข้ามาสร้างโบสถ์เซนต์ปีเตอร์ที่กรุงโรม ต่อมาบิชอปที่กรุงโรมทุกรูปถือว่าเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากเซนต์ปีเตอร์ ซึ่งนับว่าสูงส่งและศักดิ์สิทธิ์กว่าเจ้าอาวาสวัดอื่นๆ เนื่องจากพระเยซูได้เคยกล่าวไว้ก่อนจะถูกตรึงไม้กางเขนว่า **“ปีเตอร์ เจ้าเป็นก้อนศิลาก่อนหนึ่ง ฉันจะสร้างโบสถ์ด้วยศิลาก่อนนี้”**

คำว่า**สังฆราช (Pope)** มาจากคำภาษาละตินว่า Papa หรือแปลว่า พ่อ(Father)

สังฆราช หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า **บิชอปแห่งโรม (Bishop of Rome)** บางครั้งก็เรียกว่า **พอนทิฟ (pontiff)** เป็นคำภาษาละติน ใช้เรียกสมาชิกของสภาสังฆราชของโรมันโบราณ

สมัยอาณาจักรโรมันโบราณ สันตะปาปาไม่เคยอ้างอำนาจเข้าไปก้าวก่ายเหนืออำนาจของโรมันเลย เพราะศาสนาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังอาณาจักร และต้องพึ่งอำนาจทางโลกของอาณาจักรในการแผ่ขยายศาสนาคริสต์ แต่ต่อมาเมื่ออาณาจักรโรมันล่มสลาย สถาปนาศาสนาคริสต์ปรากฏในประวัติศาสตร์ยุคกลาง ในรูปของสถาบันกษัตริย์ที่มีอำนาจทางการเมืองการปกครองด้วย ซึ่งแตกต่างไปจากสภาพเดิมเมื่อเริ่มก่อตั้งศาสนาคริสต์ในสมัยพระเยซู พระองค์มีความสนใจเรื่องการเมืองน้อยกว่า เพราะมุ่งช่วยทางด้านจิตใจและความทุกข์ยากของประชาชนเป็นสำคัญ มิใช่การสร้างอาณาจักรและการปกครอง ดังจะเห็นได้จากคำพูดของพระเยซูว่า **"จงมอบแต่ซีซาร์ ในสิ่งที่ เป็นของซีซาร์ และแต่พระเจ้า ในสิ่งที่ เป็นของพระเจ้า"** และ **"อาณาจักรของทูซามีไซของโลกลนี้"** แต่ต่อมาเมื่อศาสนาคริสต์ถือว่าเป็นอาณาจักรต้องอยู่ได้ฝ่ายศาสนจักรเพราะเชื่อว่าชีวิตในโลกหน้าสำคัญและยั่งยืนกว่าในโลกนี้ จิตวิญญาณย่อมสำคัญกว่าร่างกายจึงทำให้อำนาจทั้งสองต้องเข้ามาพัวพันกันและก่อให้เกิดปัญหา

สมัยพระเจ้าคอนสแตนตินแห่งกรุงคอนสแตนติโนเปิลยังทรงพระชนม์อยู่ สังฆราชที่กรุงโรม มีฐานะเป็นข้าราชการคนหนึ่งของพระเจ้าคอนสแตนติน เมื่อมีการเลือกตั้งสังฆราชแล้วจะต้องได้รับการอนุมัติ จากกษัตริย์อีกครั้งหนึ่งจึงจะเป็นสังฆราชได้ และไม่มีอำนาจในการปกครองบ้านเมืองแต่อย่างใด โดยที่กษัตริย์ยังทรงแต่งตั้งข้าหลวงต่างพระองค์มาคอยควบคุมรักษาเมืองอยู่ เมื่อพระเจ้าคอนสแตนตินสิ้นพระชนม์ กษัตริย์องค์ต่อๆ มาได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับศาสนามากขึ้นไป และออกคำสั่งกับสังฆราช ทำให้สังฆราชไม่พอใจ เพราะถือว่ากษัตริย์ไม่มีอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้องกับศาสนจักร แต่ในทางตรงข้าม ศาสนจักรซึ่งเป็นของพระเจ้าจะต้องมีอำนาจเหนืออาณาจักรที่กษัตริย์ซึ่งเป็นมนุษย์ปกครองอยู่ ด้วยเหตุนี้ จุดมุ่งหมายเบื้องต้นของสังฆราช คือ พยายามทำให้วัดหลุดพ้นจากอำนาจของกษัตริย์

ในคริสต์ศตวรรษที่ 5 เมื่ออาณาจักรโรมันอันยิ่งใหญ่ล่มสลายไป ไม่มีรัฐบาลกลางที่จะให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนได้ องค์การคริสต์ศาสนาซึ่งมีสันตะปาปา เป็นประมุขมิได้ถูกพวกอนารยชนโจมตี นอกจากนี้ องค์การคริสต์ศาสนายังได้ลอกเลียนแบบวิธีการปกครองที่มีระเบียบวินัยที่ดีของอาณาจักรโรมันไว้ จึงได้เข้ารับภาระ คุ้มครองดูแลประชาชนที่ต้องการที่พึ่ง ประกอบกับ

พวกกษัตริย์เยอรมันเผ่าต่างๆ ที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งในดินแดนโรมันมีอำนาจเฉพาะเหนือดินแดนบางส่วนเท่านั้น ไม่ได้มีอำนาจสากลแบบขององค์การคริสต์ศาสนา และกษัตริย์เยอรมันเพิ่งได้รับอำนาจใหม่ในดินแดนโรมัน จึงมีการทำสงครามแก่งแย่งอำนาจกันเองตลอดเวลา ดังนั้นในแง่การเมือง การปกครอง องค์การคริสต์ศาสนาจึงเป็นเพียงอำนาจเดียวที่มีบทบาทสำคัญเป็นปึกแผ่นกว้างขวางในดินแดนโรมัน

นอกจากนี้ อำนาจของสันตะปาปา ยิ่งเพิ่มมากขึ้น เมื่อกษัตริย์แฟรงค์ต้องการเพิ่มพูนอำนาจและเกียรติยศด้วยการเป็นจักรพรรดิโรมันด้วย ซึ่งจะทำให้เกิดความขัดแย้งกับจักรพรรดิโรมันแห่งโรมันตะวันออก เมื่อเป็นเช่นนี้กษัตริย์แฟรงค์ต้องสนับสนุนอำนาจสันตะปาปา ให้เป็นอิสระและมีอำนาจมั่นคงยิ่งใหญ่มาก เพื่อแยกตัวออกจากอาณาจักรโรมันตะวันออก มีผลสะท้อนว่าตำแหน่งจักรพรรดิโรมันจะต้องเป็นของพวกเขาละตินและยุโรป อำนาจของสันตะปาปายังเด่นชัดมากขึ้นเมื่อได้ทำพิธีสวมมงกุฎให้กษัตริย์แฟรงค์ นับได้ว่า เป็นการได้ประโยชน์พึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างกษัตริย์แฟรงค์กับสันตะปาปา

ความขัดแย้งระหว่างสันตะปาปากับกษัตริย์

ในยุคกลางตอนกลางและตอนปลาย ได้มีความขัดแย้งระหว่างสันตะปาปา ซึ่งเป็นประมุขของศาสนจักรกับกษัตริย์ซึ่งเป็นประมุขของอาณาจักรหลายครั้ง ด้วยสาเหตุด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และความต้องการเป็นใหญ่ที่สุดทั้งอาณาจักรและศาสนจักร ความขัดแย้งเกิดขึ้นหลายครั้ง ได้แก่

1. สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 (Pope Geogory VII, ค.ศ. 1073-1085) ประกาศบัญญัตินียบกรรมพระเจ้าเฮนรี่ที่ 4 (Henry IV, ค.ศ. 1056-1106) แห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ของประชาชาติเยอรมัน
2. สันตะปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ 3 (Pope Alexander III, ค.ศ. 1157-1181) ประกาศบัญญัตินียบกรรมพระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 (Frederick I, ค.ศ. 1152-1190)
3. สันตะปาปาอินโนเซนต์ที่ 3 (Pope Innocent III, ค.ศ. 1198-1216) ประกาศ อินเทอดิคและบัญญัตินียบกรรมพระเจ้าจอห์น (John, ค.ศ. 1199-1216)

4. สันตะปาปาบอนนิเฟสที่ 8 (Pope Boniface VIII, ค.ศ. 1294-1303) ประกาศ บัพพชาณียกรรม พระเจ้าฟิลิปที่ 4 (Philip IV, then Fair ค.ศ. 1285-1314) แห่งประเทศฝรั่งเศส

1. สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 (Pope Gregory VII, ค.ศ. 1073-1085) ประกาศ บัพพชาณียกรรมพระเจ้าเฮนรีที่ 4 (Henry IV, ค.ศ. 1056-1106) แห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ของประชาชาติเยอรมัน

สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 เป็นผู้ที่มีความสามารถมากในยุคเกรกอรี (Gregorian Age) เป็นสมัยที่สำคัญสันตะปาปามีนโยบายแสวงหาอำนาจทางการเมืองและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเข้าสู่กรุงโรมให้มากที่สุด ใน ค.ศ. 1073 ฮิลเดลแบร์น (Hildebrand) มีอายุได้ 60 ปี ได้รับเลือกตั้งเป็นสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ใน ค.ศ. 1075 สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ออกประกาศกฤษฎีกาห้ามกษัตริย์ทำพิธีมอบตำแหน่งให้แก่พระเรียกว่า Decree against Lay Investiture คำประกาศนี้ครอบคลุมยุโรปทั่วไป แต่ผู้ได้รับความเดือดร้อนมากที่สุดคือจักรพรรดิเยอรมันเพราะพระในดินแดนเยอรมัน จำนวนมากที่มีอำนาจทางการเมือง คำประกาศนี้ไม่ได้มีผลทางการเมืองอย่างเดียว แต่มีผลเสียต่อสถานะทางการเมืองของจักรพรรดิด้วย นอกจากนี้สันตะปาปาอ้างว่าตำแหน่งสันตะปาปา อยู่เหนือจักรพรรดิด้วย พระเจ้าเฮนรีที่ 4 แห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ของประชาชาติเยอรมันได้ตอบสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ด้วยการประกาศว่าการได้ตำแหน่งสันตะปาปาของเกรกอรีไม่ถูกต้องเป็นโมฆะ ใน ค.ศ. 1076 สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 จึงประกาศ บัพพชาณียกรรมพระเจ้าเฮนรีที่ 4 และยุบเลิกตำแหน่งต่างๆ ของพวกพระราชคณะที่ให้ความสนับสนุนพระเจ้าเฮนรีที่ 4 เหตุการณ์ครั้งนี้มีทำที่ว่าจะเกิดการจลาจลรุนแรงในดินแดนเยอรมันหากพระเจ้าเฮนรีที่ 4 ไม่หาทางประนีประนอมกับสันตะปาปา

ในที่สุด ค.ศ. 1077 พระเจ้าเฮนรีที่ 4 ได้เดินทางไปยังอมริบมิสที่ปราสาทคานอสซา (Penitence of Canossa) ซึ่งเคาน์เตส มาทิลดา (Countess Matilda) ถวายเป็นที่ประทับของสันตะปาปา บริเวณเทือกเขาแอลป์ พระเจ้าเฮนรีที่ 4 ทรงแต่งพระองค์ด้วยเสื้อผ้าเนื้อหยาบตามประเพณีคนบาปสำนึกผิดและดำเนินด้วยพระบาทเปล่าเพื่อขอพระราชทานอภัยโทษจากสันตะปาปาถึง 3 วัน ความจริงแล้ว สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ไม่ต้องการจะอภัยโทษให้ แต่ก็ทำไม่ได้ เพราะตามกฎหมายและประเพณีปฏิบัติทางศาสนาระบุว่า พระจะต้องไม่ปฏิเสธการขอภัยโทษ ในที่สุดสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ต้องถอนการขับพระเจ้าเฮนรีที่ 4 ออกจากศาสนา เหตุการณ์ครั้งนี้นับว่าเป็นครั้งแรกที่แสดงว่า สันตะปาปามีบทบาทเหนือกษัตริย์



ภาพพระเจ้าเฮนรีที่ 4 คุกเข่าเบื้องหน้าบาทหลวงแห่งคลูนิ
และพระนางมาทิลดา เคาน์เตสแห่งทัสคานี ที่คานอสซา
เพื่อขอภัยโทษสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7

เหตุการณ์ที่พระเจ้าเฮนรีที่ 4 ขอมมาโทษต่อสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ที่ปราสาทคานอสซา ในครั้งนี้เป็นเรื่องโด่งดังมากและเป็นตัวอย่างอันหนึ่งในประวัติศาสตร์ที่อาณาจักรยอมแพ้แก่ศาสนจักร จนมีสำนวนพูดกันเมื่อใครทำผิดที่ควรสารภาพว่า "ไปปราสาทคานอสซาเสียเถิด" (Go to Canossa) ซึ่งหมายความว่า จงยอมแพ้ ละพยศ และสารภาพผิดเสียเถิด

เมื่อพระเจ้าเฮนรีที่ 4 ประนีประนอมกับสันตะปาปาได้แล้ว ก็หันมาปราบกบฏของพวกเขาในภายในประเทศได้ใน ค.ศ. 1080 ต่อมาเหตุการณ์ที่ทำให้สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ไม่ไว้ใจพระเจ้าเฮนรีที่ 4 จึงประกาศบัญชาขณิกกรรมอีกครั้ง แต่ไม่ได้ผล เพราะพระเจ้าเฮนรีที่ 4 มีอำนาจมั่นคงแล้ว พวกเขาเริ่มไม่ไว้ใจสันตะปาปา ในฐานะผู้นำทางศาสนาที่เข้ามาแทรกแซงทางการเมืองและอ้างสิทธิมากเกินไป ใน ค.ศ. 1084 พระเจ้าเฮนรีที่ 4 พร้อมด้วยกองทัพใหญ่เข้ายึดกรุงโรม ขับสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ออกจากตำแหน่งและจับกุมขังด้วย ในปิรูงชัน สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ซึ่งชรามากก็สิ้นพระชนม์

ความขัดแย้งระหว่างสันตะปาปากับกษัตริย์ยังคงมีอยู่ ในที่สุด ค.ศ. 1122 พระเจ้าเฮนรี่ที่ 5 (Henry V, ค.ศ. 1106-1125) ได้เจรจาประนีประนอมกับสันตะปาปาแคลิกุสที่ 2 (Pope Calixtus II, ค.ศ. 1119-1124) เรียกว่า **ข้อตกลงแห่งเมืองเวิร์มส์ (Concordat of Worms ค.ศ. 1122)** มีใจความสำคัญว่า จักรพรรดิยอมเลิกพิธีมอบตำแหน่งให้พระ (Lay Investiture) แต่ยังมีสิทธิรับพิธีสักการะ (Pay Homage) จากพระในดินแดนเยอรมัน

จักรพรรดิและสันตะปาปา มีสิทธิยับยั้งพระราชกฤษฎีกาเยอรมันที่อีกฝ่ายเลือกตั้งได้ แต่จักรพรรดิไม่มีสิทธิพลเหนือกการแต่งตั้งสันตะปาปา ซึ่งเป็นประมุขที่แท้จริงของพระราชาคณะทั้งหลาย

ในกรณีนี้จึงกลายเป็นประเพณีว่า จักรพรรดิจะทรงเป็นผู้ทำพิธีมอบคทา (Scepter) ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ทางโลกให้แก่พระราชาคณะ และพระจะต้องทำพิธีสักการะให้แก่จักรพรรดิเสร็จแล้วจึงทำพิธีทางศาสนาโดยรับแหวนและไม้ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ทางศาสนา

ผลการขัดแย้งระหว่างจักรพรรดิและสันตะปาปา ในครั้งนี้ ทำให้

ดินแดนเยอรมันยังคงล่าถอยและถูกรอบงำด้วยอิทธิพลทางศาสนา ทำให้ชาวเยอรมันเกลียดและกลัวสันตะปาปา เป็นสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้การปฏิรูปศาสนาในศตวรรษที่ 16 เริ่มต้นในดินแดนเยอรมัน และประสบผลสำเร็จในที่สุด

การต่อสู้ทำให้จักรพรรดิอ่อนอำนาจมาก เป็นเหตุให้พวกขุนนางเยอรมันมีอิสระจากอำนาจของรัฐบาลกลาง ซึ่งเป็นการสนับสนุนระบบฟิวดัลในดินแดนเยอรมัน ให้เข้มแข็งขึ้นในศตวรรษที่ 11-12 ในขณะที่ระบบฟิวดัลในกลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกอื่นๆ กำลังเสื่อมสลายไปตั้งแต่ศตวรรษที่ 9 และ 10

2. สันตะปาปา อเล็กซานเดอร์ที่ 3 (Pope Alexander III, ค.ศ. 1157-1181) ประกาศบัญชาขณิการพระเจ้าเฟรเดอริคที่ 1 (Frederick I หรือ Frederick Barbarossa, ค.ศ. 1152-1190)

ในค.ศ. 1175 สันตะปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ 3 ประกาศบัญชาขณิการพระเจ้าเฟรเดอริคที่ 1 ในฐานะที่พยายามแยกตัวออกจากศาสนจักรและแย่งชิงอำนาจกับสันตะปาปาอย่างเปิดเผย โดยให้สิทธิบางประการแก่เจ้าและขุนนางเยอรมันเพื่อเป็นกำลังสนับสนุน พระเจ้า

เฟรเดอริกที่ 1 ได้ยกทัพมาทำสงครามกับหัวเมืองภาคเหนือของอิตาลีที่ร่วมกันจัดตั้งสมาคมนอมบาร์ด (Lombard League) ค.ศ. 1176 ต่อด้านจักรพรรดิ โดยมีสันตะปาปาเป็นประธานของสมาคม พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 พ่ายแพ้ที่เมืองลิกญาโน (Legnano) ใกล้เมืองมิลาน ในที่สุดสงครามยุติลง ด้วยสนธิสัญญาสันติภาพคอนสแตนซ์ (Peace of Constance ค.ศ. 1177) จักรพรรดิยอมคืนดินแดนที่ยึดได้ให้แก่ศาสนจักร และยอมรับว่าสันตะปาปาที่คณะคาร์ดินัลเลือกตั้งนั้นถูกต้อง นอกจากนี้ยังได้ให้การรับรองความเป็นเอกราชในการปกครองตนเองของหัวเมืองอิตาลีภาคเหนือด้วย นับได้ว่าเป็นชัยชนะครั้งสำคัญ ไม่ใช่แต่เฉพาะสันตะปาปาเท่านั้น แต่รวมถึงหัวเมืองอิตาลีภาคเหนือด้วย ซึ่งจะมีผลต่อการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมยุโรปในเวลาต่อมา

3. สันตะปาปา อินโนเซนต์ที่ 3 (Pope Innocent III, ค.ศ. 1198-1216) ประกาศอินเทอดิคประเทศอังกฤษและบัพพชาตินิยมพระเจ้าจอห์น (John, ค.ศ. 1199-1216)

ความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อพระเจ้าจอห์นพยายามควบคุมวัดในอังกฤษ ห้ามสงฆ์ให้สันตะปาปาที่โรม และไม่ยอมรับบาทหลวงสติเฟน แลงตัน (Stephen Langton) ที่สันตะปาปาอินโนเซนต์ที่ 3 แต่งตั้งให้เป็นอาร์คบิชอปแห่งแคนเทอเบอรี (Archbishop of Canterbury) สันตะปาปาจึงประกาศอินเทอดิคประเทศอังกฤษ แต่พระเจ้าจอห์นยังคงวิภวาทย์สมบัติของวัดต่อไป ในที่สุดสันตะปาปาจึงประกาศบัพพชาตินิยมพระเจ้าจอห์น และปลดออกจากตำแหน่งกษัตริย์ด้วยในขณะเดียวกัน สันตะปาปาสับสนุนให้พระเจ้าฟิลิปที่ 2 แห่งฝรั่งเศสซึ่งต้องพบกับการแข่งขันของขุนนางภายในประเทศอยู่แล้ว จึงจำต้องยอมอ่อนน้อมต่อสันตะปาปายอมชดใช้ค่าเสียหายและให้วัดในอังกฤษ ส่งเงินภาษีและค่าธรรมเนียมต่างๆ ให้แก่สันตะปาปาที่โรม ความขัดแย้งจึงสิ้นสุดลง นับว่าเป็นชัยชนะของสันตะปาปาต่อกษัตริย์อีกครั้งหนึ่ง

4. สันตะปาปา บอนนิเฟสที่ 8 (Pope Boniface VIII, ค.ศ. 1294-1303) ประกาศบัพพชาตินิยมพระเจ้าฟิลิปที่ 4 (Philip IV, ค.ศ. 1285-1314) แห่งฝรั่งเศส

ความขัดแย้งเกิดขึ้นใน ค.ศ. 1296 เมื่อพระเจ้าฟิลิปที่ 4 ทรงเรียกเก็บภาษีจากพระบาทหลวง เพราะต้องการเงินรายได้เพิ่มขึ้นมาใช้ในการบำรุงกองทัพ สันตะปาปาบอนนิเฟสที่ 8 คัดค้านด้วย

การห้ามเจ้าผู้ครองนครต่างๆ เก็บภาษีจากพระโดยไม่ได้รับอนุญาตจากสันตะปาปา พระเจ้าฟิลิปที่ 4 จึงได้ตอบด้วยการห้ามส่งทองคำไปยังกรุงโรมและห้ามสินค้าจากรัฐสันตะปาปา เข้ามาขายในประเทศฝรั่งเศส สันตะปาปาจึงประกาศบัญญัติกรรมพระเจ้าฟิลิปที่ 4 ในเวลาเดียวกันสันตะปาปาก็กำลังมีปัญหาในโรมและซิซิลี เรื่องความขัดแย้งกับกษัตริย์ฝรั่งเศสจึงรีบไปชั่วคราว

ต่อมามีปัญหาขัดแย้งกันอีก ใน ค.ศ. 1300 เมื่อพระเจ้าฟิลิปที่ 4 ได้ลงโทษพระราชาคณะองค์หนึ่งว่าเป็นกบฏ สันตะปาปาได้เข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะถือว่ากษัตริย์ไม่มีอำนาจลงโทษพระและจะต้องส่งเรื่องมายังสันตะปาปา แต่พระเจ้าฟิลิปที่ 4 ปฏิเสธ เพราะต้องการกำจัดข้อยกเว้นเรื่องพระมีอภิสิทธิ์ไม่ต้องขึ้นศาลหลวงซึ่งจะทำให้อำนาจรัฐบาลกลางอ่อนลง พระเจ้าฟิลิปที่ 4 ได้ตอบด้วยการส่งคนไปจับสันตะปาปา มาขังไว้ สันตะปาปาซึ่งชรามากแล้วมีอายุถึง 80 ปี จึงสิ้นพระชนม์ใน ค.ศ. 1303

ความขัดแย้งครั้งนี้ นับว่าเป็นครั้งสุดท้ายระหว่างสันตะปาปากับกษัตริย์ เพราะหลังจากเหตุการณ์นี้แล้ว วงการสันตะปาปาอ่อนแอลงและตกอยู่ใต้อำนาจของกษัตริย์ฝรั่งเศสในสมัยการคุมขังแห่งบาบิโลเนีย ตั้งแต่ ค.ศ. 1305-1378

นักคิดสำคัญที่สนับสนุนอำนาจศาสนจักรมากกว่าอำนาจอาณาจักร

ในยุคกลาง มีนักคิดและนักการศาสนาหลายท่านที่แสดงความคิดเห็นทางการเมืองสนับสนุนอำนาจศาสนจักรและสันตะปาปา มากกว่าอำนาจอาณาจักรและกษัตริย์ ได้แก่

เซนต์ แอมโบรส (St. Ambrose, ค.ศ. 340-397)¹ เป็นบิชอปแห่งมิลาน ได้แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยโดยไม่เกรงกลัวอำนาจของอาณาจักรว่า ศาสนจักรมีอำนาจสูงสุดทางด้านจิตใจและการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่จะเรียกร้องให้คริสเตียนทุกคน ปฏิเสธการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาให้แก่จักรพรรดิ โดยอ้างว่าจักรพรรดิทำผิดศีลธรรมในบางเรื่อง และห้ามจักรพรรดิเข้ามายุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินสมบัติของวัด แต่ในขณะที่เดียวกันเขาเห็นว่าประชาชนควรเคารพเชื่อฟังคำสั่งจักรพรรดิไม่ควรก่อการกบฏ ถ้าจักรพรรดิไม่ดีหรือกระทำผิดศีลธรรมก็เป็นสิทธิและหน้าที่ของบิชอปที่จะลงโทษจักรพรรดิในฐานะเป็นคริสเตียน

¹ Thompson, P.60.



ภาพเซนต์ ออกัสตินมอบหนังสือสวดมนต์ให้แก่บาทหลวง
มีอริสโตเติลนอนอยู่ที่เท้า



ภาพเมืองของพระเจ้า
ข้างบนเป็นที่อยู่ของนักบวช ข้างล่างเป็นเมืองของมนุษย์

เซนต์ ออกัสติน (St. Augustine, ค.ศ. 354-430)¹ เป็นผู้ที่มีชื่อเสียงมากในบรรดาผู้นำทางศาสนาในยุคนี้ มีมารดานับถือศาสนาคริสต์แต่บิดาเป็นคนนอกคริสต สิ่งที่กระตุ้นให้ออกัสตินหันมานับถือศาสนาคริสต์ คือความเลื่อมใสศรัทธาที่มีต่อเซนต์ แอมโบรส ในแง่ของการกล่าวพูดและทำจริงตามความคิดเห็นของตนเอง ออกัสตินได้รับแต่งตั้งเป็นบิชอปแห่งเมืองฮิปโป (Hippo) ทางตอนเหนือของแอฟริกา ผลงานเขียนสำคัญ คือหนังสือเรื่องเมืองของพระเจ้า (The City of God) กล่าวถึงเมืองที่ถือกำเนิด (The City of his Birth) และเมืองของพระเจ้า (The City of God) ซึ่งเริ่มแรกได้แก่เมืองของชนชาติฮีบรู (Hebrew Nation) ต่อมาหมายถึงวัดและเขตการปกครองของบิชอปซึ่งเป็นอาณาจักรคริสเตียน ตามประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ เมืองทั้งสองได้ต่อสู้กันเสมอเปรียบเสมือนกับชีวิตของมนุษย์ที่มีการต่อสู้กันระหว่างความดีกับความชั่ว ซึ่งจะสิ้นสุดลงด้วยชัยชนะของความดีเสมอ มนุษย์ต้องพยายามทำความดีเพื่อไถ่บาปดั้งเดิม (The Original Sin) โดยมีพระบาทหลวงในศาสนาคริสต์เป็นผู้นำทางไปสู่สวรรค์ซึ่งเป็นเมืองของพระเจ้า เมื่อมนุษย์ทุกคนหรือทุกสังคมมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ความเป็นสากลของมนุษยชาติก็เกิดขึ้น นับได้ว่าโรมเป็นอาณาจักรสากลแห่งแรก เพราะเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางทางศาสนาคริสต์

นอกจากนี้ หนังสือเล่มนี้ยังกล่าวถึงกำเนิดและการล่มจมของอาณาจักรต่างๆ เช่น อัสซีเรีย เปอร์เซีย มาซิโดเนีย และโรม เพื่อเป็นการป้องกันศาสนาคริสต์โดยให้เหตุผลว่าศาสนาคริสต์ไม่ได้มีส่วนรับผิดชอบต่อการล่มจมของอาณาจักรโรมันตามข้อกล่าวหาของพวกนอกศาสนา ในทางตรงกันข้ามศาสนาคริสต์มีส่วนสำคัญในการช่วยป้องกันกรุงโรมและชาวโรมันไว้ไม่ให้เสียหายอย่างมากจากการบุกรุกของพวกอนารยชน

หนังสือเรื่องเมืองของพระเจ้า เป็นคัมภีร์ปรัชญาศาสนาคริสต์ที่สำคัญเล่มหนึ่งที่ช่วยให้ศาสนาคริสต์กลายเป็นสถาบันที่มีอำนาจมาก และเป็นพลังสร้างสรรค์ทางศาสนาตลอดระยะเวลาของความเสื่อมของอารยธรรมตะวันตกในยุคกลาง

ความเสื่อมของสันตะปาปา

ในยุคกลาง บทบาทและอิทธิพลของสันตะปาปามีมาก จนเป็นที่เกรงขามของกษัตริย์ประเทศต่างๆ ในยุโรป มีการขัดแย้งเกิดขึ้นหลายครั้งและหลายสมัย ก่อให้เกิด ความยุ่งยากใน

¹ Thompson, PP.71-3.

ยุโรปเป็นเวลานานอำนาจสันตะปาปา มีสูงสุดไม่ว่าในระหว่างศตวรรษที่ 11-13 และค่อยๆ เสื่อมลงเป็นลำดับ เนื่องจากความอ่อนแอของสันตะปาปา และขณะเดียวกันอำนาจของกษัตริย์ในแต่ละประเทศ ซึ่งเป็นพลังอำนาจใหม่ในยุโรปได้เริ่มพัฒนาบทบาทมากขึ้น โดยชนชั้นกลางให้ความสนับสนุน และจงรักภักดีต่อกษัตริย์ ทำให้อำนาจของสันตะปาปาย่อมนลงเป็นลำดับ

สมัยสันตะปาปาเกรกอรีที่ 1 ศาสนาคริสต์สามารถแผ่ขยายอิทธิพลไปตลอดยุโรปตะวันตก ตั้งแต่สเปนไปจนถึงเกาะอังกฤษ สันตะปาปาเกรกอรีที่ 1 มั่งคั่ง ร่ำรวย มีอิทธิพลสูง ในขณะที่กษัตริย์ที่โรมอ่อนแอ สันตะปาปาเกรกอรีที่ 1 จึงตั้งพระองค์เองให้เป็นกษัตริย์ที่โรมด้วย แต่สันตะปาปาทรงศรัทธาต่ออานาโตเลีย อานาโตเลียปกครองจึงตกอยู่ที่กษัตริย์โรมอีก มาจนถึงสมัยกษัตริย์เปแปงแห่งราชวงศ์คาโรลิงเจียนของอาณาจักรแฟรงค์ ซึ่งเป็นกษัตริย์พระองค์แรก ที่ยกดินแดนที่ตีได้ให้เป็นที่ยอมรับอย่างสิทธิขาด ทำให้สันตะปาปาจึงมีตำแหน่งเท่ากับกษัตริย์ปกครองดินแดนเกินภาษีตัวเอง ซึ่งนับว่าเป็นผลร้ายอย่างยิ่งต่อศาสนาคริสต์ ก่อให้ความโลภและแย่งชิงตำแหน่งสันตะปาปากัน ด้วยการติดสินบน และประพฤตินิยมชอบต่างๆ นานา เพื่อให้ได้เป็นใหญ่

นอกจากนี้ มีเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้อำนาจของสันตะปาปา และศาสนจักรเสื่อมลงได้แก่

การคุมขังแห่งบาบิโลเนีย (Babylonian Captivity หรือ Avignonese Papacy, ค.ศ. 1305-1378)¹

เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นใน ค.ศ. 1305 เมื่อสันตะปาปาคลีเมนต์ที่ 5 (Pope Clement V) ซึ่งเป็นชาวฝรั่งเศสได้รับเลือกตั้งให้เป็นสันตะปาปา หลังจากเสร็จพิธีแต่งตั้งแล้วพระองค์เสด็จไปประทับที่เมืองอวิญญอง ซึ่งเป็นรัฐสันตะปาปาอยู่ทางตอนใต้ของฝรั่งเศส เพราะในเวลานั้นกรุงโรมมีความไม่สงบ ทำให้สันตะปาปาคลีเมนต์ที่ 5 ต้องตกอยู่ใต้อำนาจของพระเจ้าฟิลิปที่ 4 (Philip IV) นอกจากนี้สันตะปาปาองค์ต่อมามีส่วนแต่เป็นชาวฝรั่งเศสประทับอยู่ที่อวิญญองเป็นเวลา 70 ปี ตั้งแต่ ค.ศ. 1305-1379 ซึ่งทำให้สถาบันสันตะปาปาตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกษัตริย์ฝรั่งเศส มีผลทำให้ประเทศอื่นๆ ไม่พอใจและสงสัยในความยุติธรรมของสันตะปาปา เป็นเหตุให้รายได้ของวัดลดลงและการทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้นทั่วไป นับว่าเป็นความเสื่อมเสียอย่างร้ายแรงในวงการศาสนาคริสต์

¹ คำว่า การคุมขังแห่งบาบิโลเนีย เป็นคำที่ได้มาจากเหตุการณ์อดีต เมื่อ 586 ปีก่อน ค.ศ. พระเจ้าเนบูคัดเนสซาร์แห่งบาบิโลนใหม่ได้จับชาวยิวไปเป็นเชลยในกรุงบาบิโลนเป็นจำนวนมาก



ภาพปราสาทของสันตะปาปาที่เมืองอาวีญอง
ในระหว่างการคุมขังที่บาบิโลเนีย และการแตกแยกครั้งใหญ่

ความแตกแยกครั้งยิ่งใหญ่ (The Great Schism, ค.ศ. 1378-1417)¹

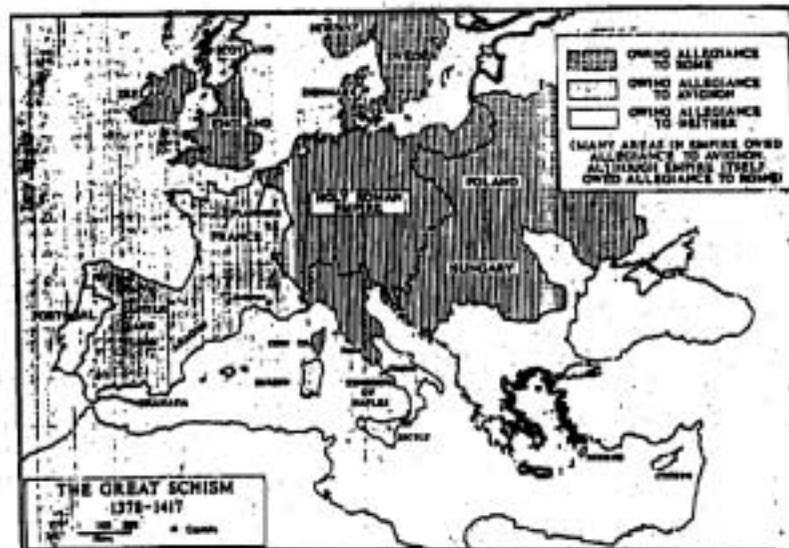
เหตุการณ์ครั้งนี้เกิดขึ้นเมื่อมีสันตะปาปาถึง 2 พระองค์ ในเวลาเดียวกัน คือ สันตะปาปาเออร์บันที่ 6 (Pope Urban VI, ค.ศ. 1378-1379) เป็นชาวอิตาลี ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งสันตะปาปาที่โรมใน ค.ศ. 1378 และมีสันตะปาปาคลิเมนต์ที่ 7 (Pope Clement VII, ค.ศ. 1378-1394) เป็นชาวฝรั่งเศสประทับอยู่ที่อาวีญอง เหตุการณ์ครั้งนี้แสดงถึงความแตกแยกในวงการศาสนจักรอย่างชัดเจน ประเทศต่างๆ ในยุโรปแบ่งกันยอมรับสันตะปาปาในแต่ละแห่ง ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ เช่น ฝรั่งเศส สกอตแลนด์ คาสตีล อรากอน และนาวาร์ สนับสนุนสันตะปาปาที่อาวีญอง ส่วนอังกฤษ โปรตุเกส ฟลานเดอร์ ฮังการี และโปแลนด์ สนับสนุนสันตะปาปาที่โรม เป็นต้น

ความแตกแยกครั้งนี้ ก่อให้เกิดความไม่สบายใจแก่บรรดาพระบาทหลวงทั้งหลายในยุโรป เพราะทำให้ศาสนาเสื่อมและสถาบันสันตะปาปาดกต่ำลงเรื่อยๆ จึงได้มีความพยายามประนีประนอมกัน ด้วยการจัดประชุมพระราชาคณะทั้งสองฝ่ายที่เมืองปิซา (Pisa) ทางเหนือของ

¹ Easton, PP.605-8.

อิตาลี เรียกว่าสภาแห่งปิซา (Council of Pisa) ที่ประชุมตกลงให้สันตะปาปาทั้งสองพระองค์ ลาออกจากตำแหน่งแล้วเลือกตั้งสันตะปาปาองค์ใหม่ ได้แก่สันตะปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ 5 (Pope Alexander V) แต่สันตะปาปาองค์ใหม่ ไม่มีความสามารถอะไรเด่นชัดมากนัก และสันตะปาปาเดิมทั้ง 2 พระองค์ก็ไม่ยอมลาออกจากตำแหน่ง จึงกลายเป็นว่ามีสันตะปาปา 3 พระองค์ในเวลาเดียวกัน

ต่อมาใน ค.ศ. 1414 มีการประชุมอีกครั้งหนึ่งที่เมืองคอนสแตนซ์ (Council of Constance) ซึ่งประสบผลสำเร็จ สันตะปาปาเกรกอรีที่ 12 (Pope Gregory XII, ค.ศ. 1406-1415) แห่งโรม ยอมลาออกจากตำแหน่ง และที่ประชุมประกาศไม่ยอมรับสันตะปาปาเบเนดิกต์ที่ 12 (Pope Benedict XII, ค.ศ. 1394-1425) แห่งอวิญญอง มีการเลือกตั้งสันตะปาปาองค์ใหม่ ได้แก่ สันตะปาปามาร์ตินที่ 5 (Pope Martin V) ประทับที่โรม นับว่าเป็นการสิ้นสุดความแตกแยกครั้งยิ่งใหญ่ ที่กินเวลานานเกือบ 40 ปี



ภาพแผนที่การแตกแยกครั้งใหญ่ ค.ศ. 1373-1417

กิจกรรมการเรียนรู้ 3

ให้นักศึกษาติดตามข่าวสาร ประวัติ และผลงานของสันตะปาปา จอห์น ปอลที่ 2 (Pope John Paul II) ซึ่งเป็นประมุขของศาสนาคริสต์ในปัจจุบันว่ามีอย่างไรเหมือนหรือแตกต่างกับสันตะปาปาในอดีตอย่างไร

สงครามครูเสด

สงครามครูเสด (The Crusade War, ค.ศ. 1096-1270) เป็นสงครามสู้รบกันระหว่างพวกคริสเตียนกับพวกมุสลิมเพื่อแย่งชิงเมืองศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา คือเมืองเยรูซาเล็ม (Jerusalem) เกิดขึ้นใน ค.ศ. 1096 ซึ่งเป็นสมัยที่สันตะปาปามีอำนาจรุ่งเรืองมาก ดังจะเห็นได้จากการที่พวกคริสเตียนทุกระดับตั้งแต่จักรพรรดิ กษัตริย์ ขุนนาง พระบาทหลวง ชนชั้นกลาง พ่อค้า ชาวไร่ชาวนา และทาส ได้มีส่วนร่วมไปในสงครามครั้งนี้ ด้วยเหตุผลต่างๆ ทั้งด้านศาสนา การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อ และโดยเฉพาะการเกรงกลัวอำนาจและอิทธิพลของสันตะปาปา ในขณะนั้น สงครามครูเสดกินระยะเวลายาวนานถึง 200 ปี มาสิ้นสุดใน ค.ศ. 1270 ซึ่งเป็นสมัยที่สันตะปาปาและศาสนจักรอยู่ในสภาวะเสื่อมลงอย่างมาก กล่าวได้ว่า สงครามครูเสดก็เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ศาสนาคริสต์เสื่อมลง

สาเหตุของสงครามครูเสด

ด้านศาสนาและการเมือง

บุคคลสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดสงครามครูเสด คือจักรพรรดิอเล็กซิอุส คอมมินุส (Alexius Comnenus) แห่งจักรวรรดิไบแซนทีนได้ส่งสาส์นมายังสันตะปาปาเออร์บันที่ 2 (Pope Urban II, ค.ศ. 1088-1099) ให้ส่งกำลังไปช่วยปราบพวกเซลจุก เทอร์ก (Seljuk Turks) ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม ได้ยึดกรุงเยรูซาเล็มไว้ และขัดขวางมิให้พวกคริสเตียนเดินทางไปจาริกแสวงบุญในเขตปาเลสไตน์ จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของจักรพรรดิอเล็กซิอุส คอมมินุส คือต้องการกอบกู้จักรวรรดิไบแซนทีนมากกว่าเหตุผลอื่น แต่ได้เอาเรื่องศาสนามาอ้างเพื่อขอความช่วยเหลือจากสันตะปาปาที่โรม

ฝ่ายสันตะปาปาเออร์บันที่ 2 มีความประสงค์จะรวบรวมศาสนจักรภาคตะวันตกและตะวันออกเข้าด้วยกันอยู่แล้ว โดยให้ขึ้นตรงต่อสันตะปาปาที่โรม ดังนั้นใน ค.ศ. 1095 สันตะปาปาเออร์บันที่ 2 จึงได้เรียกประชุมพวกพระบาทหลวง และขุนนางที่เมืองเคลมอนต์ทางภาคกลางของฝรั่งเศส เพื่อชักชวนให้ไปทำสงครามเพื่อศาสนา นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ชาวยุโรปมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่จะเดินทางไปสู้รบเพื่อศาสนา สงครามครั้งนี้มีชื่อว่าครูเสด (Crusade) มาจากภาษาฝรั่งเศสว่า Croisade ที่แปลว่า ทางเขน (Cross) เพราะผู้ที่จะไปรบได้เอาผ้าแดงมาเย็บเป็นรูปกางเขนติดกับเสื้อ

ด้านเศรษฐกิจ

บุคคลที่ไปร่วมสงครามครูเสด มีแรงบันดาลใจทางด้านเศรษฐกิจอยู่ด้วย มีความต้องการสินค้าฟุ่มเฟือยจากตะวันออกจำพวกผ้าไหมแพรพรรณ เครื่องถ้วยชาม และอื่นๆ กรุงคอนสแตนติโนเปิลเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญ



ภาพสงครามครูเสดครั้งที่ 1 ค.ศ. 1096-1099

ด้านสังคม

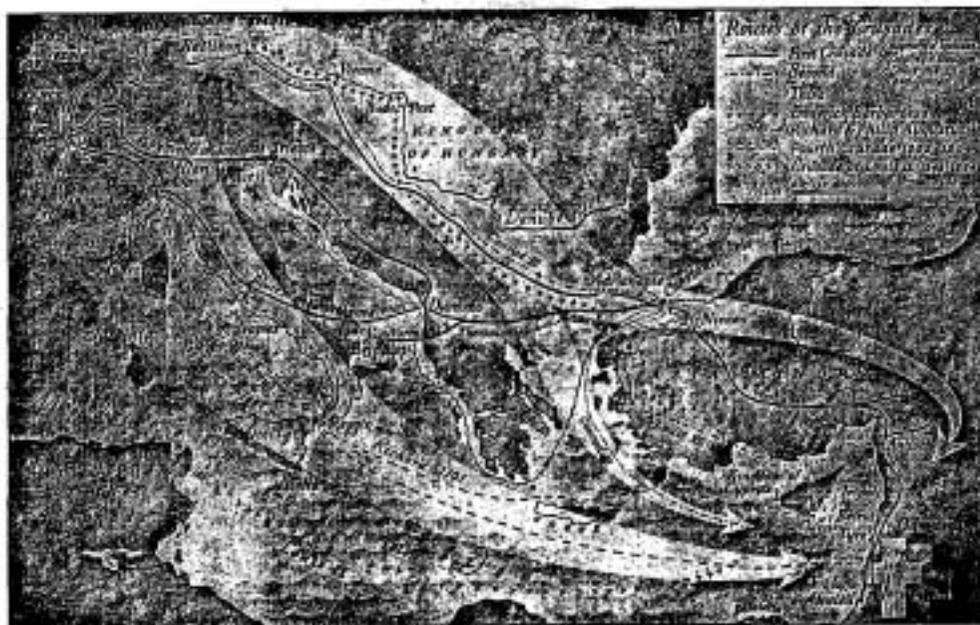
กลุ่มบุคคลต่างๆ ที่ไปสงครามเมื่อมีชีวิตรอดกลับมา จะมีฐานะทางสังคมที่ดีขึ้น เช่น บุตรชายคนรองซึ่งไม่ได้รับมรดกจากตระกูลก็จะมีโอกาสได้รับยศศักดิ์ ที่ดิน และทรัพย์สินเป็นรางวัล พวกเขาเสียดิน เมื่อไปสงครามครูเสดและมีชีวิตรอดกลับมาได้ก็จะได้รับอิสรภาพเป็นต้น

ด้านความเชื่อ

พวกคริสเตียนเชื่อว่า การไปสงครามครูเสดเพื่อศาสนา เป็นเจตจำนงของพระเจ้า (It is the Will of God) ถ้าสิ้นชีวิตก็จะได้ไปอยู่กับพระเจ้าบนสวรรค์ ซึ่งเป็นจุดหมายสำคัญของพวกเขาคริสเตียนทั้งหลาย

สงครามครูเสดครั้งสำคัญๆ 8 ครั้ง ได้แก่

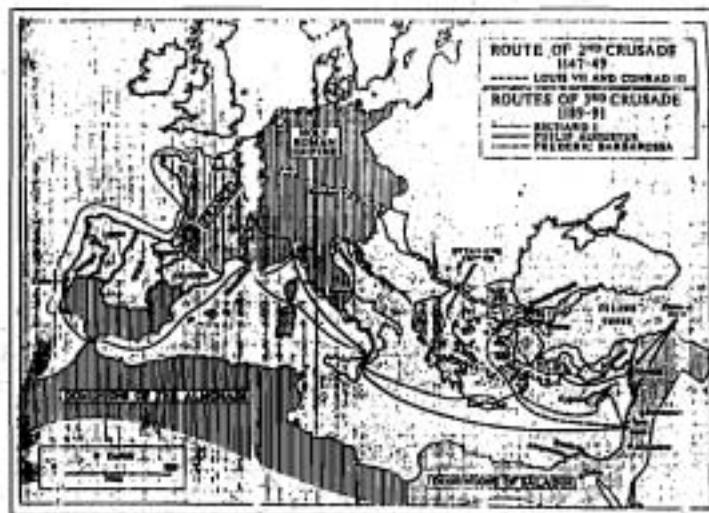
สงครามครูเสดครั้งที่ 1 (ค.ศ. 1096-1099) นับเป็นครั้งสำคัญที่สุด มีการเดินทางไปเอเชียไมเนอร์เป็นครั้งแรก เรียกว่า สงครามครูเสดประชาชน (People's Crusade) มีปีเตอร์ เดอะ เฮอร์มิท (Peter, The Hermit) เป็นผู้นำประชาชน ชาวไร่ชาวนา ผู้ไม่มีความรู้ในการสงครามเลยและถูกฆ่าตายจำนวนมาก ในครั้งที่สอง เรียกว่า สงครามครูเสดขุนนาง (Knight's Crusade) ประกอบด้วยขุนนาง และอัศวินจากอิตาลี ฝรั่งเศส และนอร์มัน ยกทัพไปหลายทัพ นัดพบกันที่กรุงคอนสแตนติโนเปิลก่อนที่จะข้ามช่องแคบไปยังเอเชียไมเนอร์และเมืองเยรูซาเล็ม กองทัพขุนนางได้รับความช่วยเหลือเรื่องเสบียงอาหารและยานพาหนะจากจักรพรรดิโรมันตะวันออกโดยพวกผู้นำขุนนางเหล่านี้ต้องสาบานว่า ถ้าตีดินแดนจากพวกเตอร์กได้ จะปกครองในฐานะข้า (Vassal) ของจักรพรรดิโรมันตะวันออก; ในครั้งนี้ พวกขุนนางยึดเมืองต่างๆ ได้มากมาย เช่น เมื่อนิเซีย (Nicaea), เอเดสซา (Edessa), อันติออก (Antioch) และเยรูซาเล็ม (Jerusalem) ขุนนางได้ปกครองเมืองเหล่านี้ในฐานะเป็นอาณาจักรละติน (Latin States) ระหว่าง ค.ศ. 1099-1144 และได้ทำประโยชน์ส่วนตนทางการค้ามากกว่าศาสนา ในที่สุดกลุ่มนี้อ่อนกำลังลง พวกเตอร์กจึงยึดเมืองเอเดสซา และเยรูซาเล็มคืนได้



ภาพสงครามครูเสดครั้งสำคัญๆ

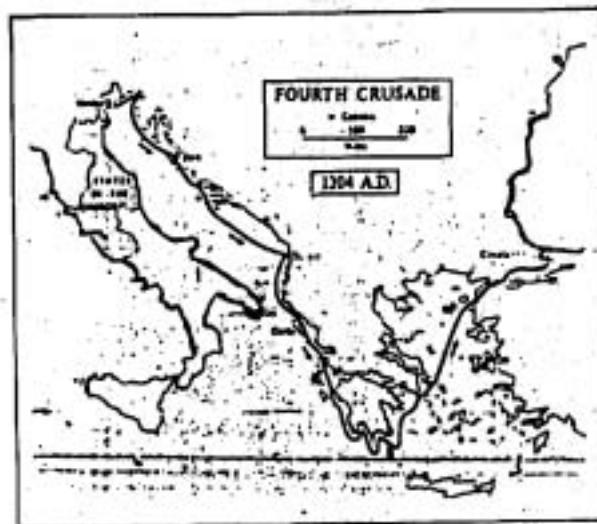
สงครามครูเสดครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1144-1149) เกิดจากแรงกระตุ้นของเซนต์ เบร์นาร์ด์ แห่งแชร์แวงส์ (St. Bernard of Clairvaux) พระชาวฝรั่งเศสที่ได้ทราบข่าวว่าเมืองเอเดสสาถูกพวกเตอร์กียึดครอง ในสงครามครั้งนี้ พระเจ้าหลุยส์ที่ 7 (Louis VII) แห่งฝรั่งเศส พระเจ้าคอนราดที่ 3 (Conrad III) แห่งเยอรมัน เป็นผู้นำทัพไปขับไล่ข้าศึกออกจากทางเหนือของเมืองเยรูซาเล็ม แต่ไม่ได้ไปถึงเมืองเอเดสสาตามความตั้งใจ เหตุการณ์ครั้งนี้แสดงว่าจุดประสงค์ของกษัตริย์ที่มารบครั้งนี้ไม่ต้องการรบอย่างจริงจังจึงเพียงแต่ต้องการยกฐานะตนให้ดีขึ้น

สงครามครูเสดครั้งที่ 3 (ค.ศ. 1189-1191) เรียกว่า **สงครามครูเสดสามกษัตริย์ (Crusade of the Three Kings)** เพราะมีกษัตริย์ 3 พระองค์ คือ พระเจ้าเฟรเดอริค บาร์บารอสซา (Frederick Barbarossa) แห่งเยอรมัน, พระเจ้าริชาร์ดใจสิงห์ (Richard, the Lionhearted) แห่งอังกฤษ และพระเจ้าฟิลิป ออกูสตุส (Philip Augustus) แห่งฝรั่งเศส ไปทำสงครามครั้งนี้เพราะได้ข่าวเมืองเยรูซาเล็มถูกยึดครองโดยพวกเตอร์ก พระเจ้าเฟรเดอริคทำการรบได้ผล แต่บังเอิญจมน้ำตายที่เอเซียไมเนอร์ใน ค.ศ. 1190 ส่วนพระเจ้าริชาร์ด และพระเจ้าฟิลิปทะเลาะกันอยู่เสมอจึงไม่อาจจะร่วมมือกันยึดเมืองเยรูซาเล็มได้ พระเจ้าฟิลิปรู้สึกเบื่อหน่าย และเห็นว่ากลับไปรักษาผลประโยชน์ในประเทศฝรั่งเศสดีกว่า พระเจ้าริชาร์ดจึงต้องอยู่ทำสงครามตามลำพังอย่างกล้าหาญสมชื่อใจสิงห์ (Lionhearted) และได้ทำสัญญากับซาลาดิน (Salatine) แม้ทัพของเตอร์ก อนุญาตให้พวกคริสเตียนเดินทางเข้าเมืองเยรูซาเล็มได้โดยเสรี การรบครั้งนี้ไม่เกิดผลดีมากนัก เพราะเมืองเยรูซาเล็มยังอยู่ในความครอบครองของพวกมุสลิม



ภาพสงครามครูเสดครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3

สงครามครูเสดครั้งที่ 4 (ค.ศ. 1202-1212) สันตะปาปาอินโนเซนต์ที่ 3 (Pope Innocent III) ชักชวนให้ขุนนางและพวกคริสเตียนไปตีเมืองเยรูซาเล็มคืนมา พวกขุนนางฝรั่งเศสและเยอรมันได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากกลุ่มพ่อค้าเวนิสมั่งคั่ง โดยมีสัญญาว่าจะต้องตีเมืองซารา (Zara) บนชายฝั่งยูโกสลาเวีย ซึ่งเป็นศัตรูของเวนิส ต่อมาพวกครูเสดตีเมืองซาราได้ และใน ค.ศ. 1204 ตีเมืองคอนสแตนติโนเปิลได้รับความเสียหายอย่างมาก ชาวเมืองเวนิสจึงถูกสันตะปาปาขับออกจากศาสนา แต่อย่างไรก็ตาม ชาวเวนิสก็ได้รับประโยชน์ทางการค้ากับตะวันออกอย่างมหาศาล



ภาพสงครามครูเสดครั้งที่ 4

สงครามครูเสดครั้งนี้ นับว่าผิดเจตนารมณ์เดิมโดยสิ้นเชิง เพราะการไปสงครามครูเสดแทนที่จะไปรบกับพวกเตอร์ก กลับไปรุกรานอาณาจักรโรมันตะวันออก เพื่อแสวงหาอำนาจทางการเมืองและผลประโยชน์ทางการค้า ซึ่งทำความเสื่อมเสียมาสู่วงการครูเสดทั้งหมด และทำให้อาณาจักรโรมันตะวันออกอ่อนแอมากจนไม่อาจจะฟื้นตัวได้อีก จนกระทั่งพวกออกโตมาน ตอร์กตีได้ในเวลาอีกร้อยกว่าปีต่อมา

ใน ค.ศ. 1212 พวกเด็กชายหญิงชาวฝรั่งเศสสมัครใจไปสงครามครูเสด เดินทางไปชุมนุมกันที่เมืองท่ามาร์เซิลส์ (Marseilles) ทางใต้ของฝรั่งเศส บุคคลเหล่านี้ มีความเชื่อว่า พระเจ้าจะช่วยเหลือให้รบชนะศัตรูโดยไม่ต้องใช้อาวุธ ปรากฏว่าพวกเด็กเหล่านี้ถูกจับเป็นเชลย และถูกขายเป็นทาสจำนวนมาก สงครามครูเสดครั้งนี้ จึงเรียกว่า สงครามครูเสดเยาวชน (Children's Crusade)

สงครามครูเสดครั้งที่ 5 (ค.ศ. 1219-1221) สันตะปาปาอินโนเซนต์ที่ 3 ยังคงชักชวนให้พวกคริสเตียนไปทำสงครามครูเสดอยู่เรื่อยๆ เพราะการสงครามแต่ละครั้ง ทำให้สันตะปาปา มีบทบาทและอิทธิพลเพิ่มมากขึ้น ขอบเขตของสงครามขยายกว้างขวางมากขึ้น ใน ค.ศ. 1219 พวกครูเสดยึดเมืองดามิตตา (Damiatta) บนฝั่งแม่น้ำไนล์ในอียิปต์ได้ ต่อมาใน ค.ศ. 1221 ถูกพวกมุสลิมยึดคืนได้

สงครามครูเสดครั้งที่ 6 (ค.ศ. 1228-1229) มีความสำคัญมาก เพราะพระเจ้า เฟรเดอริกที่ 2 (Frederick II) แห่งอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ของประชาชน เยอรมัน ได้ยกทัพไปด้วยพระองค์เอง หลังจากผ่อนผันมาหลายครั้ง จนถูกบัพพาทนัยกรรมจากสันตะปาปา เกรกอรีที่ 9 (Pope Gregory IX) ในที่สุด ค.ศ. 1228 พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 จึงเสด็จไปสงคราม แต่มีการเจรจาทันทีการทูตแทนการสู้รบ สุลต่านอียิปต์ยกพระราชธิดาให้อภิเษกสมรสด้วย และได้ทำพิธีราชาภิเษกเป็นกษัตริย์ครองเมืองเยรูซาเล็ม นับว่าพระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 ได้ทำคุณประโยชน์แก่พวกคริสเตียนมาก ทำสงครามโดยไม่ต้องเสียเลือดเนื้อ ต่อมาเมืองเยรูซาเล็มถูกพวกมุสลิมยึดได้ใน ค.ศ. 1244

สงครามครูเสดครั้งที่ 7 (ค.ศ. 1248-1251) พระเจ้าหลุยส์ที่ 9 (Louis IX หรือ St. Louis) มีศรัทธาในศาสนาจึงได้เกณฑ์ทัพไปสงครามครูเสด ยึดเมืองดามิตตาได้ใน ค.ศ. 1249 แต่ต่อมาพระเจ้าหลุยส์ที่ 9 ถูกจับตัวเป็นเชลย ต้องเสียเงินค่าไถ่เป็นจำนวนมากจึงได้รับอิสรภาพ

สงครามครูเสดครั้งที่ 8 (ค.ศ. 1270) พระเจ้าหลุยส์ที่ 9 ได้ยกทัพไปสงครามครูเสดอีกครั้ง ซึ่งเป็นสงครามครูเสดครั้งสุดท้าย โดยยกทัพทางเรือไปขึ้นฝั่งที่เมืองตูนีส (Tunis) ในแอฟริกาภาคเหนือ พระเจ้าหลุยส์ที่ 9 สิ้นพระชนม์ด้วยกาฬโรค (Black Death) ระบาดในกองทัพ

ต่อมาสันตะปาปา ชักชวนพวกคริสเตียนให้ไปสงครามครูเสดอีกแต่ไม่สำเร็จ เพราะพวกคริสเตียนทำสงครามกับพวกมุสลิมมาเป็นเวลานานถึง 200 ปี แต่ไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก ทำให้เกิดรู้สึกเบื่อหน่าย ประกอบกับอำนาจของสันตะปาปา เสื่อมลงเป็นลำดับ ในขณะที่เดียวกัน

อำนาจของกษัตริย์ก็เพิ่มมากขึ้น ในที่สุด พวกมุสลิมที่ยึดครองดินแดนปาเลสไตน์ และเมืองเยรูซาเล็มได้โดยเด็ดขาด

ผลของสงครามครูเสด

ความสำคัญของสงครามครูเสดไม่ได้อยู่ที่สาเหตุแต่อยู่ที่ผลของสงคราม เพราะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากเกิดขึ้นในยุโรป ผลสำคัญของสงครามครูเสด พอจำแนกได้ดังนี้

ด้านศาสนา

ในแง่ของศาสนา สงครามครูเสดประสบกับความล้มเหลว เพราะไม่สามารถแย่งชิงดินแดนปาเลสไตน์และเมืองเยรูซาเล็มมาจากพวกมุสลิมได้ ความล้มเหลวของสงครามครูเสดเกิดจากการมีกลุ่มบุคคลหลายพวกเดินทางไปสงครามขาดระเบียบวินัย ขาดผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และไม่มีการจัดกำลังพลและเสบียงอาหาร นอกจากนี้ มีการทะเลาะวิวาทกันระหว่างกลุ่มคนต่างๆ เช่น สันตะปาปา จักรพรรดิ กษัตริย์ เจ้าผู้ครองนครและเมืองต่างๆ บางครั้งพวกคริสเตียนไม่ได้ทำสงครามศาสนา กับพวกมุสลิม แต่เป็นการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวที่เอาเรื่องศาสนามาเป็นข้ออ้าง เช่นสงครามครูเสดครั้งที่ 4 ที่มีการทำลายเมืองคอนสแตนติโนเปิล

ด้านจิตใจ

สงครามครูเสดได้ทำลายความเชื่อทางศาสนาลงไปมาก สงครามอันยาวนานทำให้คนจำนวนมากต้องเสียชีวิตและทรัพย์สินทำให้ชาวยุโรปเริ่มสงสัยเรื่องสวรรค์และโลกหน้าว่ามีจริงหรือไม่ หลังจากสงครามครูเสด ชาวยุโรปหันมาสนใจหาความสุขทางโลกมากขึ้น มีความสนใจศาสนาน้อยลง สิ่งต่างๆ ที่ชาวยุโรปพบในสงครามครูเสด ทำให้ชาวยุโรปตั้งข้อสังเกตและพยายามหาเหตุผลจากศาสนามากขึ้น แทนที่จะเชื่ออย่างมงาย เหมือนเชื่อก่อน และพยายามศึกษาหาความรู้ด้านต่างๆ มากขึ้น

ด้านการเมืองการปกครอง

ระบบฟิวดัลเสื่อมลง เพราะพวกขุนนางล้มตายในสงครามเป็นจำนวนมาก ประชาชนชั้นกลางเริ่มหันมาสนับสนุนอำนาจกษัตริย์ในส่วนกลางมากขึ้น

ด้านเศรษฐกิจ

ระบบแมนเนอร์เสื่อมไปพร้อมๆ กับระบบฟิวดัล ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ การค้าเจริญเฟื่องฟูมากขึ้น เกิดเมืองใหม่ๆ มีระบบการเงินและการธนาคาร

ด้านสังคม

พ่อค้าอิตาลีมีความมั่งคั่งเพิ่มมากขึ้น ฐานะและความเป็นอยู่ดีขึ้น ทำให้มีเวลาสนใจศึกษาหาความรู้และสนับสนุนศิลปวิทยาการมาก เพื่อปรับปรุงชีวิตให้ดีขึ้น องค์ประกอบทางสังคมซับซ้อนมากขึ้น

ด้านวิทยาการ

สงครามครูเสดทำให้เกิดการเรียนรู้และถ่ายทอดศิลปวิทยาการ ระหว่างพวกคริสเตียนกับพวกมุสลิม ทำให้มีชั้นดีธรรมทางศาสนา และยอมรับวัฒนธรรมของกลุ่มอื่นๆ มีการศึกษาหาความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์ การเดินเรือ และการสำรวจเส้นทางใหม่

กล่าวสรุปได้ว่า สงครามครูเสดถึงแม้ว่าจะทำลายชีวิตและทรัพย์สินของชาวยุโรปจำนวนมาก แต่ก็มีส่วนสำคัญในการผลักดันโลกให้มีความเจริญก้าวหน้า เป็นเหตุการณ์ใหญ่สำคัญครั้งสุดท้ายในยุคกลางที่จะปูทางให้กับสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ และสมัยใหม่ในเวลาต่อมา ซึ่งมีคุณค่ามากต่อประวัติศาสตร์มนุษยชาติ

สงครามครูเสดได้ชื่อว่า เป็นความล้มเหลวที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุดในประวัติศาสตร์ เพราะสามารถยับยั้งการขยายตัวของพวกมุสลิมได้ชั่วระยะหนึ่ง ซึ่งเป็นการยืดเวลาล่มสลายของอาณาจักรไบแซนทีน ออกไปประมาณ 200 ปี นอกจากนี้ ชาวยุโรปและพวกมุสลิมต่างก็ได้รับบทเรียนได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน จนมีคำกล่าวที่ว่า "เป็นการถูกต้อง แม้จะเรียนรู้จากศัตรู"

กิจกรรมการเรียนรู้ 4

ให้นักศึกษาวาดเส้นทางไปสงครามครูเสดของพวกคริสเตียนกลุ่มต่าง ๆ เพื่อประกอบคำอธิบายเรื่องสงครามครูเสด

5. การปฏิรูปศาสนาในยุคกลาง

การปฏิรูปศาสนาได้ทำกันเรื่อยมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 5 เพราะตอนปลายสมัยอาณาจักรโรมัน ประชาชนละเลยศาสนากันมาก ศิลธรรมเสื่อม และเมื่อมีการรุกรานจากพวกอนารยชน ทำให้สันตะปาปา ต้องหันไปสนใจทางด้านการเมือง การปกครอง ในอาณาจักรเพิ่มมากขึ้น ไม่ได้

เอาใจใส่ศาสนาเท่าที่ควร ประกอบกับสถาบันวัดและพระมีความมั่งคั่งร่ำรวยมาก ทำให้มีสภาพความเป็นอยู่หรูหรา ฟุ่มเฟือย มีการทุจริตคอร์รัปชัน การซื้อขายตำแหน่งพระราชาคณะ การขายใบอนุญาตได้บาป และอื่นๆ ทำให้ศาสนาเสื่อม คนเบื่อหน่ายคลายศรัทธา ดังนั้น การปฏิรูปศาสนา จึงเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว โดยพวกพระที่สนใจและเคร่งครัดการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อต้องการขจัดความไม่เหมาะสมทางศาสนาให้หมดไป

นักปฏิรูปศาสนาคนสำคัญ

เซนต์ เบนเนดิก (St. Benedict, ค.ศ. 480 - 534)¹ เป็นผู้ก่อตั้งสำนักบวชเบนเนดิก (Benedict Monastery) ขึ้นที่เมืองมอนเต คาสซีน (Monte Cassine) ทางตอนใต้ของกรุงโรม พระในสำนักบวชเบนเนดิก บางครั้งเรียกว่า พระชุดดำ (Black Monks) หรือ พระถือกฎ (Regular Clergy) มีกฎเบนเนดิก (Benedictine Order) สำหรับให้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติสำคัญ 3 ประการ คือ ความมีใจบุญ (Charity) ความสมณะ (Poverty) และความเชื่อฟัง (Obedience) พระในสำนักบวชนี้จะต้องทำงานหนักทั้งทางด้านศาสนา และบ้านเมือง โดยแบ่งการทำงานในแต่ละวันเป็นดังนี้

1. สวดมนต์และประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
2. ทำงานในทุ่งนาเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ชาวไร่ชาวนา
3. ศึกษาเล่าเรียนและคัดลอกตำราศาสนาและวิชาการต่างๆ

พระถือบวชเหล่านี้รักษาระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด ไม่มีสมบัติส่วนตัว ของใช้เป็นกองกลางส่วนรวม เดินทางสั่งสอนประชาชนไปตามที่ต่างๆ นับได้ว่าพระกลุ่มนี้มีความสำคัญในการรักษาเอกสารโบราณที่ใช้มาจนถึงปัจจุบัน

สำนักบวชซิสเตอร์เซียน (Sistercian Monasteries) พระในสำนักบวชซิสเตอร์เซียน ได้รับสมญาว่า พระชุดขาว (White Monks) ตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกที่เมืองมอลซิม (Molseme) ทางเหนือของแคว้นเบอร์กันดี กฎเกณฑ์ของสำนักบวชนี้คล้ายกับสำนักบวชอื่นๆ ที่ต้องการให้สมาชิกมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ช่วยเหลือ ตนเองและผู้อื่น ทำงานหนัก ไม่มีสมบัติส่วนตัว สนับสนุนให้ทุกคนสวดมนต์ด้วยตนเองเพื่อเข้าถึงพระเจ้า และให้มีการฝึกออกรบเพื่อป้องกันตนเองและศาสนา

¹ Carl Stephenson, *Medieval History : Europe From the Second to the Sixteenth Century*, 3 rd.ed., (New York : Harper & Brothers, 1951), PP.67-8.

นอกจากนี้ ยังมีสำนักบวชอื่น ๆ อีกหลายแห่ง เช่น สำนักบวชของเซนต์ ดอมินิค (St. Dominic, ค.ศ. 1170-1221) และสำนักบวชของเซนต์ ฟรานซิส (St. Francis, ค.ศ. 1182-1226) เป็นต้น

ขบวนการคลูนี (Cluny Movement) วัดคลูนี (Cluny Church) อยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของฝรั่งเศส จัดตั้งโดยดยุควิลเลียมแห่งอควิตัน (Duke William of Aquitaine) ใน ค.ศ. 910 โดยมีเจ้าอาวาสองค์แรกชื่อเบอร์โน (Burno) ในศตวรรษที่ 11 วัดคลูนีเป็นศูนย์กลางของขบวนการปฏิรูปศาสนา ใน ค.ศ. 1046 มีการออกกฎการปฏิรูปศาสนาที่สำคัญ

1. พระจะต้องรักษาศีลพรหมจรรย์อย่างเคร่งครัด
2. ห้ามรับการแต่งตั้ง หรือรับมอบตำแหน่งจากขุนนาง
3. ถือว่าสันตะปาปา มีอำนาจสูงสุด

การปฏิรูปศาสนาในศตวรรษที่ 14 มีนักปฏิรูปคนสำคัญ ได้แก่

จอห์น วิคลิฟ (John Wycliffe, ค.ศ. 1320-1384)¹ เป็นชาวอังกฤษ สอนหนังสือที่มหาวิทยาลัยอ็อกฟอร์ด มีความคิดก้าวหน้า โจมตีอำนาจเด็ดขาดทางศาสนาของสันตะปาปา และความประพฤติที่ไม่ถูกต้องของพระและเจ้าหน้าที่ทางศาสนา กล่าวว่ายอำนาจสูงสุดทางเทววิทยาควรอยู่ที่คัมภีร์ไบเบิล ดังนั้น ใน ค.ศ. 1382 ได้แปลคัมภีร์ไบเบิลฉบับวัลเกต เป็นภาษาพื้นเมืองอังกฤษ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้ศึกษาด้วยตนเอง และจะได้เข้าถึงความจริงแท้ของศาสนา

จอห์น ฮุส (John Hus)² เป็นอาจารย์สอนศาสนาในมหาวิทยาลัยปราก เกรงครัตศาสนา และนับถือแนวความคิดของจอห์น วิคลิฟอย่างมาก ไม่พอใจความประพฤติไม่เหมาะสมของพระไม่เห็นด้วยกับการบังคับสวดมนต์เป็นภาษาละตินอย่างเดียว ฮุสมีความเห็นว่า ควรจะใช้ภาษาพื้นเมืองที่ประชาชนเข้าใจได้ด้วยตนเอง เขาประณามการขายใบอนุญาตบาป และพิธีกรรมทางศาสนาบางอย่าง การต่อต้านกิจกรรมศาสนาที่ไม่เหมาะสมของฮุส ทำให้สันตะปาปา และจักรพรรดิไม่พอใจ ในที่สุดฮุสถูกพิจารณาโทษจากที่ประชุมเมืองคอนสแตนซ์ให้เผาทั้งเป็น รวมทั้งการเผาทำลายหนังสือของเขาด้วย การสิ้นชีวิตของฮุสครั้งนี้ ก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้นประชาชนที่นับถือศาสนานิกายฮุสไซต์ (Hussite) ได้แยกตัวออกไป จัดตั้งแคว้นใหม่ คือ โบฮีเมีย (Bohemia)

¹ Easton, P.613.

² Easton, PP.613-4.

การปฏิรูปศาสนาในศตวรรษที่ 14 และ 15 ไม่ประสบผลสำเร็จ แต่เป็นแนวทางความคิดสำคัญที่มีอิทธิพลต่อนักปฏิรูปศาสนาในสมัยหลัง ที่ได้ทำการปฏิรูปศาสนาสำเร็จในศตวรรษที่ 16 ทำให้ศาสนาคริสต์ถูกแบ่งออกเป็น 2 สาขาใหม่ คือ ศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก (Roman Catholic) และศาสนาคริสต์โปรเตสแตนท์ (Protestant)

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 5

ให้นักศึกษาระcherche ว่าทำไมการปฏิรูปศาสนาในปลายยุคกลางไม่ประสบผลสำเร็จ และมีผลต่อการปฏิรูปศาสนาในยุคใหม่ตอนต้นหรือไม่ อย่างไร

สรุป

ศาสนาคริสต์และสันตะปาปา มีบทบาทสำคัญ และมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเมือง การปกครอง สงคราม เศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวยุโรปยุคกลาง วัดมีรายได้และมีความมั่งคั่งมาก ศาสนจักรและอาณาจักรมีส่วนร่วมสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างมากเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งหลายครั้งระหว่างอำนาจของสันตะปาปา และกษัตริย์ในยุคกลาง เรื่องราวของนักคิดและนักปฏิรูปศาสนาในยุคกลาง สงครามครูเสดเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้ศาสนาเสื่อม นอกเหนือไปจากความเสื่อมโทรมของวงการศาสนา

การประเมินผลท้ายบทที่ 4

1. จงอธิบายความหมาย (Meaning) และความสำคัญ (Significant) ของคำต่อไปนี้

- 1.1 Seven Sacraments
- 1.2 Lay Investiture
- 1.3 Excommunicate
- 1.4 St. Paul
- 1.5 Babylonian Captivity
- 1.6 The City of God
- 1.7 The Great Schism
- 1.8 St. Benedict
- 1.9 Black Monks
- 1.10 John Hus

2. จงอธิบายสาเหตุและผลที่ทำให้ศาสนจักร และสันตะปาปา ที่โรม มีบทบาทและอิทธิพลต่อการเมือง การปกครอง สงคราม เศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตของชาวยุโรปในยุคกลางมาให้เข้าใจ.

3. จงวิเคราะห์ถึงสาเหตุและผลของสงครามครูเสดในยุคกลางมาให้เข้าใจและแสดงความคิดเห็นว่า ความขัดแย้งกันนี้มีอิทธิพลต่อเหตุการณ์ปัจจุบันของโลกมากน้อยเพียงไร